

LUNDS
UNIVERSITET

I takt med den globala kulturen?

En djupare förståelse kring individers utförande av salsadans

Marlene Havsvind

SANK02 VT 2015

Handledare. Tova Höjdestrand

Avdelningen för Socialantropologi

Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Abstract

Salsadans är ett komplext fenomen påverkat av en mängd olika faktorer. Dansen har existerat i mer än femtio år men tilltalar fortfarande olika typer av människor, blandade åldrar, yrken, religioner, samhällsklasser, etniciteter och stilar. Dagens moderna människa har fått nya behov av att hitta mening genom sina yrken och i aktiviteter, hon har blivit mer rörlig då världen tycks ha krympt. Salsan betyder olika för olika människor som praktiserar den, det beror på ursprung och föreställningar. På grund av det förväntade latinska i dansen så kan det bli helt olika innebörd för en latino och för en icke-latino. Salsapraktiserandet kan ses som ett sätt för den moderna människan att finna mening, få ”empowerment”, uttrycka sin personlighet, sin sexualitet, känna nostalgi, leva ut känslor, vara fri och protestera mot majoritetssamhällets förväntningar. Det kan också vara ett nytt utrymme för nomader att finna gemenskap och glädje över alla typer av gränser.

Nyckelord: SOCIALANTROPOLOGI, DANS, IDENTITET, GLOBALISERING, EXOTISM, SALSA

Innehållsförteckning

Abstract	1
Preface	3
Introduktion	4
Vem dansar salsa egentligen?.....	4
Syfte, problemformulering och delfrågeställningar.....	4
Tidigare forskning	5
Teori.....	6
Metod.....	9
Disposition.....	12
Kap.1. Vad är salsa?.....	14
Salsans historia.....	14
Dansens globala spridning	17
Salsan idag, 50 år senare!.....	18
Kap.2. Föreställningen om "Latino"	22
Historien om begreppet Latino.....	22
Meningsfull identitet eller kraftfull stereotyp	24
Kap.3. Salsa välkomnas med öppna armar i det moderna samhället	28
Moderna människans behov av utlopp för känslor	28
Moderna människans individuella frigörelse.....	29
Salsadans som sommar och semester.....	31
Kap.4. Gemenskap i en värld med öppna gränser	34
Människans behov i en allt mer mobil och fragmenterad värld.....	34
Sammanfattning och slutsatser.....	37
Dansa i takt med den globala kulturen	37
En Illusion med mening.....	37
En plats för nomader och udda.....	38
Mina sista ord... ..	39
Litteraturlista.....	40

Preface

Salsamusikens unika blandning av instrument och rytmer fyller lokalen med glädje och rörelse, det är omöjligt att stå stilla. Rytmen letar sig in i kroppen och skapar genklang i mitt väsen. Mina fötter börjar röra sig i takt till musiken och han svingar mig smidigt runt på dansgolvet. Han rör sig graciöst och det är lätt att följa hans dansmönster, han är mjuk men bestämd och jag snurrar snabbare. Vi rör oss fram och tillbaka i ett perfekt samspel, vi är vackra och dragningskraften mellan oss håller oss alltid nära, vi dansar ut ifrån varandra men kommer alltid tillbaka. Utan att nudda någonting mer än varandras händer så kan man märka magnetfältet mellan oss, som en osynlig kraft som alltid förenar oss. Det är en balansakt mellan hans tydliga ledning och mitt gensvar, min puls, att följa. Musiken är hög, människokroppar trängs, men jag märker ingenting förutom musiken, våra rörelser, vi svänger majestätiskt runt, runt och fram och tillbaka, hand mot hand, och runt igen. Plötsligt böjer han min rygg ner mot golvet i en perfekt timing, mitt hår flyger genom luften och musiken tar slut med en sista klang ifrån en cymbal. Utan att ha en aning om hur det gick till så hänger jag i luften mellan hans händer och mina egna klackskor, en perfekt avslutning på dansen. Med hans hjälp reser jag mig upp på trötta fötter, och plötsligt är jag medveten om att vi är två olika människor, främmande för varandra, som har rört våra kroppar så nära varandra, hand i hand, svettigt och intimt. Våra ögon möts och vi ler, tackar för dansen och går åt olika håll.

Introduktion

Vem dansar salsa egentligen?

Jag har länge varit intresserad av salsadans, inte bara som en rolig social dansform utan även fenomenet i sig. Aldrig tidigare har jag varit i en miljö med så vitt skilda människor; den gråhåriga mannen som alla vill dansa med, den unga trådsmla kvinnan som kan böja sin kropp i alla vinklar, den udda mannen med långa dreadlocks som är helt inne i sin känslofyllda värld, den coola tjejen som svänger med sitt blonda hår, den exotiska damen med fräknar och leopardbyxor, den osminkade kvinnan som inspirerande berättar om människors energier, den stiliga businessmannen med dyr skjorta, den gravida kvinnan som leder istället för att följa, den ivriga indiern, den lilla mannen från Brasilien, indiantjejen med tovtigt hår, den långa kinesen, den stela mannen som alltid svettas, den religiösa som alltid ler och aldrig vill sluta prata, den märkliga och den färgglada. Listan kan göras oändligt lång. Där finns alla typer, från jordens alla hörn!

Jag började dansa salsa på båten RioRio i Göteborg för cirka fem år sen, och sedan dess har det varit omöjligt för mig att inte dras till olika danskurser, danskvällar och festivaler. När jag var på en långresa i Central- och Sydamerika fick min egen bild av salsadansens ursprung en törn då jag insåg att det var svårt att hitta platser att dansa salsa på i dessa länder. Även i Havanna, som jag hade föreställt mig som salsans Mecka, var en besvikelse. Nästan alla mina försök slutade på otaliga dansklubbar, utan salsamusik. Redan här föddes mina frågor kring salsadansfenomenet. I Sverige sa de att det var något kubanskt eller latinskt, men i Centralamerika är det svårt att hitta. Unga killar i Havanna förklarar för mig att det mest är äldre som dansar det, de själva föredrar att dansa reggaeton. När jag sedan pratar med latinamerikaner i Sverige så vill många gärna och bestämt hävda att det är deras dans, en dansskola i Köpenhamn marknadsför till och med sina kurser med texten: ”Salsa & Bachata classes with a real latin teacher...” (URL 6). Hur är man en ”riktig” latino? Allt detta har gett mig många frågetecken som jag beslutade mig för att undersöka närmare i denna uppsats.

Syfte, problemformulering och delfrågeställningar

Jag vill reda ut varför det har blivit, och fortfarande är så populärt att dansa salsa. Jag kommer i min uppsats titta närmare på hur det kommer sig att salsadans kan uppfattas så olika, på olika platser och av olika människor, och varför det tilltalar en så bred publik. Syftet är således att förstå hur salsadans har blivit ett globalt fenomen samt att ta reda på vad som ger

enskilda individer intresse att dansa just salsa. Frågeställningarna jag kommer att undersöka är:

Hur kan salsadans ses som ett globalt fenomen?

Hur kommer det sig att en sådan variationsrik kombination av människor runt om på jorden tilltalas av att dansa salsa?

Hur kan salsadans ses som en del i en identitetsprocess?

Tidigare forskning

Den tidigare forskningen på salsadans är inte så omfattande och innefattar främst etnografiska studier på några enskilda platser, Belfast, Illinois, New Jersey och Austin. Den tidigare forskningen upplever jag som lite snäv men ändå intressant. Den fokuserar på några centrala och viktiga aspekter av dansen, men den försöker inte förstå salsan ur ett större perspektiv. Författarna tar dock en antropologisk synvinkel då de fokuserar på de individer de har mött och tagit sig tid att lära känna. De beskriver de enskilda platserna tydligt, och har även några större viktiga poänger vilka jag kommer presentera här och sedan vidare analysera i min text.

I Illinois vill salsadansarna få bättre självförtroende och hoppas då att salsan ska ge dem större sensualitet och sexighet som ska stanna kvar även efter att de har dansat. Joanna Bosse hävdar att salsadansarna gömmer sig bakom masker i salsadansen i ett försök att göra något nytt med sin kropp (Bosse 2008). Rollen ger dem förhoppningsvis mer självförtroende som sedan kan följa dem även utanför dansen. Genom salsadansen i Belfast blir kvinnorna enligt Jonathan Skinner stärkta av att dansa, några uttrycker en känsla av ”womanly power” på dansgolvet. De känner sig fria och får uttrycka sig på nya sätt. Samtidigt är dansen i sig formad genom strukturer och fasta rörelsemönster. Dansgolvet i Belfast blir en mötesplats för både längtan och som uttryck för motstånd, då kvinnorna både är fria och reglerade i dansen (Skinner 2008).

Salsadans i New Jersey är något som förenar olikheter och ger ökat utrymme för uttrycksfrihet, speciellt för kvinnor. I New Jersey har studiosalsan lyckats med att skapa; ”...an ethnically diverse social space in which Latin style represents both a specific ethnicity and an alternative pan-ethnic identity that encompasses and embraces difference” (Borland 2009:466). Vidare beskriver Katherine Borland salsan som både sofistikerat och cool, en dans som både är en social och en sexuell form att uttrycka sig på (a.a. 467). Hon skulle vilja se

mer av kvinnors roll i historien och i berättelser av olika fenomen. I salsadans behövs ju män och kvinnor precis lika mycket, de är beroende av varandra för att det ska bli någon dans.

Gemensamma känslor på exempelvis ett salsagolv kan skapa en känsla av tillhörighet, ett offentligt rum där heterogena grupper trivs tillsammans. Deborah Kapchan hävdar att salsakulturen i Austin skapar ett tredje utrymme, någonting som utmanar dikotomin av privat sfär kontra offentlig sfär (Kapchan 2006:361). Hon menar att estetiska praktiker för samman en spridd grupp av människor (a.a. 362).

De fyra författarna visar genom lokala exempel på hur salsadansen påverkar och förändrar individers liv. Det är intressant och ger viktiga poänger, men jag vill också se på salsan ur ett större sammanhang.

Teori

Antropologin haft svårt att identifiera sitt fält. Det beror främst på att fältet har varit antropologins kärna, och ett ifrågasättande av fältet blir ett ifrågasättande av hela antropologin som ämne (Gupta, Ferguson 1996:1,4). Det har tidigare handlat mycket om *var* antropologen gör arbete istället för *vad* han gör (a.a. 2). På grund av detta så tenderar antropologer fortfarande att undersöka geografiska platser, som exempelvis *en salsalokal*. George E. Marcus menar att antropologen tjänar på att göra studier på nya sätt, på flera platser, att följa de eller det man studerar (Marcus 1995:95). Jag hävdar att vissa antropologer ändå (till exempel de som har skrivit om salsadans), snöar in sig på fältet som en plats. Man får inte glömma att se sig runtomkring på de globala processer som hela tiden påverkar dessa små fält samtidigt, både hela samhällen och enskilda individer.

För att få fler perspektiv och en större förståelse för salsadansen, och för att uppnå mitt syfte så tar jag hjälp av fler teorier och tänkare än de som berör just salsadans. På grund av den stora populationsförflyttningen av människor som har skett senaste århundradet så har vi fått nya fenomen, globala som lokala. Så därför ska man enligt Angel Quintero-Rivera och George Leddy inte begränsa studien av människor till länder eller områden längre (Quintero-Rivera, Leddy 2011:62). Vi kan se att en förändring sker där människor möter varandra, i en storstad eller turister som möter lokalbefolkningen. Kultur påverkas av dessa faktorer och är ständigt under förändring. Även Adrienne Kaeppler tycker det är intressant varför kultur och tradition förändras (eller upprepas) i kontakt med andra kulturella världar, och hon tror att kunskap om det kan öka vår förståelse för varandra (Kaeppler 2000:121).

Appadurais beskrivning av olika *scapes* hjälper oss att förstå det här bättre. Han såg ett behov av ett ramverk för att lättare kunna studera globala kulturella flöden. Han beskriver dem som olika *scapes*, som liksom ett landskap ser olika ut ifrån olika vinklar. Landskapet är rörligt och ser olika ut beroende på vem som och hur man tittar på det. De har inga fasta former och olika *scape* går in i varandra, påverkar varandra hela tiden på olika sätt. *Ethnoscapen* innebär alla de människor som rör sig på vår jord, emigranter, turister, nomader, flyktingar med flera. Det handlar både om människor som faktiskt rör på sig men också om de människor som *fantiserar om andra platser*, detta på grund av media, film och att avstånden i världen har blivit lättare att korsa. De påverkar alla i världen på olika sätt, de påverkar både politik, ekonomi och lojaliteter på både kända och okända sätt (Appadurai 1990:297). Kultur och kulturuttryck befinner sig inte längre inom några territoriala gränser, utan rör sig med människor och bildar nya fenomen på nya platser. *Scapes* blir således ett sätt att se på salsadansen som globalt fenomen. Även Daniel Miller ser behovet av att se människor i den *kontext* de befinner sig i. Människor är komplexa och känner mening och ordning i världen baserat på många olika faktorer samtidigt. Det kan bland annat vara baserat på historien, vad staten tycker eller baserat på individens egna känslor och moral (Miller 2009:19).

I en postmodern tid är det viktigt att förstå hur människor nu bygger sin identitet samt att förstå det sammanhang som salsadansen nu befinner sig i, det sociala och kulturella klimat där salsadansen blivit populär. Dans kan vara ett sätt som människor skapar mening i sin tillvaro. För att bättre förstå människors behov för meningsskapande i vår värld använder jag mig av Mikael Kurkialas teorier om hur människan är till sin natur och hur moderniteten har påverkat vårt sätt att se på tillvaron. Han menar att människan har behov för att generalisera för att kunna greppa och förstå sin verklighet (Kurkiala 2005:25). Han anser vidare att moderniteten kommer med löftet om individens frigörelse samtidigt som med hotet om en meningslös tillvaro och ensamhet, då människan blir helt utelämnad till sig själv (a.a. 47).

Han utgår från att vi inte längre har ett samhälle uppbyggt på mekanisk solidaritet som präglas av en gemensam värdegrund baserat på likhet, som leder till att samhällsliga funktioner är utbytbara, men inte människor. Nu har vi fått ett samhälle med mer av en *organisk solidaritet* som präglas av det ömsesidiga beroendet baserat på olikhet, som leder till att människor får social bekräftelse av den samhällsroll de intar eftersom individer är utbytbara (Kurkiala 2005:48-49). "Livet är en karriär. Identiteten ärvs inte, den erövrar" (a.a. 50). Människor definierar sig nu alltså mer och mer med vad de har för funktion i samhället, med yrkesval,

vad de äter, hur de klär sig, och vilka intressen de utför (a.a. 50,62). Man identifierar sig inte längre med släkt eller plats på samma sätt.

Det är när det individuella dominerar i ett samhälle, på bekostnad av det kollektiva som individen kan förlora sin känsla för plats och sammanhang, något som är livsviktigt för människan (Kurkiala 2005:53). Människor kan då få ett behov för att gå över gränser och letar meningsfullhet på nya platser (a.a. 72). Även Kapchan hävdar att postmoderna former av socialisation är annorlunda mot tidigare. Hon menar att de kännetecknas av opersonlighet, konsumtion och ångest. Hon menar att kapitalismen som sprider sig över jorden ger människor ett större behov för att känna samhörighet och mening vilket kan leda till att lokala fenomen för identitetsskapande uppstår (Kapchan 2006:361).

En studie jag har haft stor användning för är Catrin Lundströms studie om svenska kvinnors förhållande till sin latinamerikanska identitet (Lundström 2009). Det handlar om adopterade, och andra unga kvinnor till någon eller båda föräldrar med latinamerikanskt ursprung. Den har varit viktig då den har haft ett svenskt perspektiv på identitetsskapande och förhållandet till det latinska. Mer kring studien diskuteras längre fram i uppsatsen.

Min uppsats behandlar många frågor kring identitet och då använder jag mig också av Chatarina Eriksson, Maria Eriksson Baaz och Håkan Thörns syn på identitetskonstruerandet. Inom poststrukturalistisk teori anser man att varje identitet blir till i förhållande till något annat, identitet definieras alltså i termer av skillnader gentemot någonting (Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn 2002:34). Bland annat så identifierar sig de som koloniserade världen *mot* de som blev koloniserade, och de definieras av varandra, de reproduceras av varandra och förändras i förhållande till varandra. Det blev den civiliserade, upplyste, rationelle västerlänningen mot den barbariska, irrationella, primitiva, aggressiva och sexuella *-den Andre* (a.a. 34,37). Detta rasistiska sätt att se på andra människor kom med tiden att förvandlas till en form av exotism som leder till fascination och ett idealiserande för den Andre som naturlig, genuin och fri. De avskydda egenskaperna har blivit önskvärda. Det är samma dikotomi som råder men det har gått ifrån en föraktad Andre till en exotisk stereotyp (a.a. 39).

Exotiska stereotyper har gjorts av många olika folkslag genom historien. ”Tropicalization” är ett koncept skapat av Frances Aparicio och Susana Chávez-Silverman och handlar om ett exotifierande av latinska människor. Det handlar om att fånga: ”...the representation of Latinos and Latinas that have been constructed in the Western World. Tropicalization mean

'to trope, to imbue a particular space, geography, or nation with a set of trait, images and values" (Aparicio, Chávez-Silverman 1997:8 citerad i Lundström 2009:715). På många platser har västvärlden tillskrivit andra kulturer speciella attribut, som exotisk, mystisk, sexuell och annorlunda, en slags motpol till västvärlden. Framöver kallar jag fenomenet för *exotism* då jag anser att det ordet beskriver fenomenet bäst.

Detta var några olika teorier kring hur man kan se på världen och vad man kan tänka sig att moderniteten skapar för konsekvenser och behov hos människor i vår tid. Jag har även behandlat kort hur människor skapar sig mening och identitet i det moderna samhället, och detta ligger till grund för att bättre förstå den kontext och det komplexa salsalandskap som mina informanter befinner sig i.

Metod

Min uppsats bygger på olika erfarenheter jag har fått när jag har dansat salsa, pratat med människor som dansar samt iakttagit olika typer av dansmiljöer, så kallad observation och deltagande observation. Observationerna kommer ifrån två olika dansskolor, och fem olika salsaklubbar i Köpenhamn, Malmö, Göteborg och Jönköping. Jag har gjort fyra individuella intervjuer, (utöver spontana samtal med salsadansare) av fyra hängivna salsadansare som jag har träffat i samband med salsadans i Sverige, en man och tre kvinnor. Intervjuerna var semistrukturerade och varade i cirka en timme var. Material är också hämtat ifrån ett gruppsamtal med salsadansare i Göteborg, med fokus på salsa, globalisering och identitet. Vi var fyra personer plus mig själv, två kvinnor och två män. I gruppen ingick också Chen, en av de som jag vid ett annat tillfälle intervjuade personligt. Vi samtalade tillsammans i flera timmar kring vilka som dansar, och varför, och insåg hur olika vi tänkte kring saker som man lätt tar för givet. Det var väldigt givande för mig då flera hjärnor analyserar bättre än en, och att jag inte hittar på en massa lösa antaganden kring salsadans som bara står för mig.

Här vill jag nu ge en liten kort presentation av mina informanter;

Den första är *Hannele*, 27 år ifrån Tyskland. Hon är en positiv kvinna som tycker om att resa och har lyckats få in detta i sina studier så att hon nu kan tala fem språk flytande. Hon jobbar som projektmanager, och efter en periods arbetande i Sverige skickade de henne till Mexiko där hon bor nu med sin man ifrån Israel. Jag upplever att hon ofta prioriterar sitt jobb högt, hon verkar ta det säkra före det osäkra. Hon hävdar själv att det beror på att man inte får csn-pengar i Tyskland. Hon beskriver salsadans som en känsla av: "sommar."

Min andra informant är *Chen*, ca.35 år ifrån Singapore. Han är fjärde generationen kines och han drevs till Sverige som 26-åring med business och ekonomitankar. Efter några år här så lärde han sig att: ”följa sitt hjärta”, som han själv hävdar. Innan var han mer inriktad på karriär men nu tycker han att man ska: ”göra det man brinner för.” Han är en av de mest sociala människor jag träffat och verkar aldrig tappa intresset för nya människor.

Min tredje informant är *Mercedes* ifrån Dominikanska Republiken. Hon är 35 år, en fräknig, spontan och drivande kvinna som inte kunde sluta upprepa frasen: ”I love salsa” under vår intervju. Efter bara fem minuters samtal så bjöd hon in mig i sitt hem och visade mig sin egen ”DJ-maskin” (ett mixerbord i vardagsrummet) där hon spelade salsamusik dagarna i ända. Hennes viktigaste bidrag i min undersökning (enligt henne själv) är att berätta att salsan *inte* kommer ifrån Kuba. Hon skrattade under hela intervjun och gav mig en känsla av att vilja ha mer spontansalsa i mitt liv.

Min fjärde informant är ytterligare en positiv kvinna, *Eva* 26 år. Hon är född och uppvuxen i en liten by i Sverige, men för att komplicera det för mig har hon nu flyttat till Trondheim där hon för första gången verkar ha funnit sig ett ”hem”. Hon är sjuksköterska och har rest mycket för att dansa och för att lära sig mer om bland annat yoga. Hon beskriver salsan som ett intressant samspel: ”...en balansakt mellan man och kvinna,” där dansen byggs på: ”dragningskraften mellan parterna.”

En av de viktigaste personerna i mitt gruppsamtal är *Håkan* ifrån Sverige. Han är i 40-årsåldern, nyligen omgift med den vackra kvinnan *Aya* ifrån Marocko. Han är egenföretagare och tycker att salsan är intressant, bland annat för att det är vanligare att kvinnor bjuder upp än vad det är på andra klubbar (i Sverige). Han påpekar att man oftast dansar först och sen pratar inom salsan, något som är ovanligt ifrån andra platser. ”På ett annat tillfälle skulle det kännas mer normalt att prata först och sen, ’ska vi dansa?’. I salsavärlden så känns det som att, ’får jag lov’ är det första och ibland det enda som sägs.”

Min studie är fokuserad på salsadans i Sverige och de informanter jag har mött under mitt salsadansande i Göteborg. För att få en bättre helhetsbild av individernas upplevelser så undersöker jag också salsan som fenomen. Jag jämför med fenomen som magdans, poledance, tango, och hip-hop, samt beskriver större sociala förändringar som ökad invandring, människoförflyttning och ensamhet. Utifrån mina informanter visar jag på vanliga människors utförande av salsadans i sin vardag samt hur de upplever att salsan påverkar deras liv. Jag jämför med liknande studier av salsa i England och USA då dessa salsaplatser påminner

mycket om de platser jag själv har besökt för observationer. Detta tillsammans blir en grund till att urskilja de större processer som salsadansen befinner sig i.

Jag har även använt mig av dokumentärfilmer om salsamusikens historia: *Historia de la salsa* (URL 11), salsadansens historia: *History of Salsa dancing* (URL 12) samt annan uppvisning av människors salsadansande idag, *El Espiritu de la Salsa* (URL 10) och *Salsa Eh!* (URL 9) som har gett mig en djupare förståelse för salsans ursprung och salsans utförande idag.

Jag har dansat salsa i några år men bestämde mig för att vara öppen för att se nya saker när jag började studera salsa till min uppsats. Jag har vid flera tillfällen upplevt att andra människor ser salsadans som något sexuellt och även vulgärt, men så har jag själv aldrig uppfattat dansen. Från första salsalektion har det för mig handlat om en glädje att få dansa, och att dessutom få dela denna glädje med någon annan. Mycket annan dans sker ensamt, framför spegeln, eller på en scen iakttagen av många. I salsa är man bara två som ser varandra och gläds i samspelet, man delar på glädjen. Men alla har olika upplevelser och anledningar till att dansa salsa, som jag skulle märka vid vidare studier. För att få en bättre förståelse för olika individers upplevelse av att dansa så försökte jag sedan att gå in i fältarbetet med en mer öppen och neutral syn för fenomenet, positivt som negativt. Jag försökte se helheten, ursprunget, jag försökte se detaljerna och individers olika bilder av samma sak. Sakta men säkert började ett mönster visa sig.

Med min egen historia som salsadansare under några år så tror jag att jag har haft det lättare att närma mig salsavärlden på så kort tid arbetet har varit. Jag har en inifrånförståelse av vad det innebär att dansa salsa och jag kan lätt få kontakt med andra salsadansare då jag själv älskar att dansa och vi har en stor hobby gemensamt. Att ha gemensamma nämnare med sitt fält kan enligt Charlotte Aull Davies leda till en mer lättsam närhet med informanterna (Davies 2008:42-43). Martin Forsey menar att det är viktigt att vara en av de man studerar, men att det då är viktigt att man inte tar ställning för tydligt åt något håll. Genom att ha en flexibel roll som är rörlig och öppen för alla människors syn på olika saker så kan vi få ett djupare och rikare material att arbeta med (Forsey 2004:69). Detta har jag försökt med då det kan leda till en ökad förståelse av processer och människor. Det kräver personligt engagemang och inlevelse vilket gör antropologen sårbar, vilket i sig kan skapa en öppning till informanterna (Birckhead 2004:105-106). Jag märker att några av de bästa samtalen med mina informanter har uppstått ur vår vänskap, då vi båda ger och tar och har behov för både

samtalet och varandra. Precis som Bronislaw Malinowski hävdar så börjar man först lära sig något när man själv får behov av vänskap med sina informanter (Malinowski 1922:7).

Min svårighet har legat i att försöka se salsadansen utifrån, att försöka vända och vrida på salsamiljön opartiskt. Det har fått mig att se saker jag inte vill se, men det har också gett mig en djupare förståelse för salsadansandet som ett globalt och ett individuellt fenomen. Jag håller med Theresa Buckland som menar att den etnografiska undersökningen, inifrånperspektivet, handlar om mer än att förstå dans i sin kontext, det handlar om att försöka förstå samhället utifrån rörelsemönster. Hemligheten är att hitta en passage mellan det synliga och det osynliga, mellan ett perspektiv med fokus på individens synvinkel och ett större perspektiv som kan kontextualisera individens upplevelser i en helhetsbild (Buckland 1999:16). Detta tycker jag är viktigt och det är det jag kommer försöka mig på i min uppsats.

På grund av uppsatsen omfång så har jag inte kunnat göra fler intervjuer eller samtal, vilket säkert hade varit givande för diskussionen. Eftersom människor som dansar är så olika så är det svårt att dra några slutsatser ifrån 7 personers uttalanden. Det är därför som jag också tar in en hel del litteratur angående salsa, dans och liknande fenomen för att jämföra och hitta likheter och samband. Hade jag intervjuat fler personer så hade diskussionen kanske blivit en annan. Viktigt att tillägga är att mina informanter egentligen heter någonting annat och att min tolkning av vad de sagt är min egen. Jag är medveten om att min text är formad och tolkad genom de upplevelser och erfarenheter jag själv har haft. En text är alltid en tolkning av en tolkning (Emerson, Fretz & Shaw 2011:247). Att tolka gör man aktivt hela tiden och sker ständigt i den kontext där någonting händer (Royce Peterson 2004:9).

Disposition

Kap.1. Här kommer en förklaring om hur salsan har uppstått, dess ursprung och historia, samt vad som har styrt dess tidiga spridning. Jag beskriver dans som ett globalt fenomen och förklarar hur salsan har spridit sig ut över världen. Sedan förklarar jag hur salsavärlden ser ut idag, var man kan finna den och hur man kan utföra den.

Kap.2. Här beskriver jag uppkomsten och användningen av begreppet ”latino” som ligger till grund för mycket av min senare analys av människors föreställning kring salsa, samt deras identitetsskapande. Här beskriver jag hur uttrycket kan fungera som både en enande identitetsmarkör och som en stereotyp föreställning.

Kap.3. I detta kapitel tar jag upp några av de olika aspekter i ett modernt samhälle som kan leda till att människor söker sig till att dansa salsa. Det kan vara en effekt av ett allt mer moderniserat samhälle som leder till individuella behov. Det blir en diskussion kring hur salsadans kan vara ett utlopp för olika identitetsbyggande faktorer, integration, nostalgi, meningsskapande, känsloutlopp och exotifiering med mera.

Kap.4. Här beskriver jag hur salsadansen också kan vara en reaktion i ett globaliserat samhälle kännetecknat av ökade transkulturella fenomen. Dansen kan locka människor som är ensamma, nomader samt andra med ett gemenskapsbehov.

Sammanfattning och slutsatser. Sedan knyts påsen ihop i sista kapitlet där jag sammanfattar vad jag har kommit fram till, försöker besvara mina ursprungliga frågeställningar samt berättar mina egna slutsatser.

1. Vad är salsa?

Det var uppe i Mercedes vardagsrum som jag insåg att jag inte visste någonting om historien bakom salsan. Jag satt på soffan medan hon satte på olika typer av salsamusik på sin stereo. Ut genom högtalarna dansade den glada musiken medan Mercedes ivrigt försökte överrösta den och berätta om den tidiga salsan och de olika musikerna som blev viktiga för salsans uppkomst. Hon beskrev hur den klassiska salsamusiken tilltalade henne bättre än de nya sångerna. De har texter med djup och historia berättar hon, som bättre talar till hennes inre. "It is like, very from the heart."

För att förstå salsadansen till fullo så behöver man förstå någonting om salsans ursprung, om salsamusiken och om kontakten mellan USA och de spansktalande länderna. Även övriga processer inom politik och marknadsföring spelar en stor roll för hur salsan kom att se ut (Quintero Rivera 2007:84). Det är även viktigt att förstå hur teknologin har förändrats samt hur nationalism, stereotyper, internationell migration och integrering har fungerat under 1900-talet. Därför börjar jag här med att förklara dansens uppkomst.

Salsans historia

Det hela startade redan under slavhandeln då musiken följde med handelsvägarna. Musiken har skapats, formats och förändrats i en mångfald av språk, människor och kulturer. Det fanns till och med en taktik under slavhandeln, att man samlade människor som inte talade samma språk för att de inte skulle kunna prata med varandra när de arbetade. Då inget annat fanns att tillgå använde man musik och rytm som var lättare att förstå över språkgränserna. Resultatet blev en mix av rytmer från ett stort geografiskt område (Quintero Rivera 2007:83).

Några av världens viktigaste musikaliska uttryck har kommit ifrån en tidigare (och fortfarande pågående) intensiv kontakt mellan Karibienområdet och USA. Det är bland annat musikstilar som jazz, salsa och hiphop som har skapats i kollisionen mellan dessa musikområden. "Much more than the product of 'cultural penetration', this is the result of shared or intertwined historical and cultural processes..." (Quintero Rivera 2007:83). Mycket som har skett i världen har en postkolonial historia och påverkas fortfarande av de processer som har skett det senaste århundradet. USA hade hegemoni i världen och deras relationer påverkade (och påverkar fortfarande) vad som skedde i världen.

Länder som påverkats av USAs politik och sedan blivit viktiga inom salsa är bland andra Puerto Rico och Kuba. 1917 så fick den amerikanska kolonin Puerto Rico medborgarskap i

USA, främst för att de skulle kunna rekryteras till kriget. Detta gjorde att man snabbt kunde finna många puertoricaner i New York och andra städer i USA (Quintero Rivera 2007:86). Kuba och USA har minst sagt haft ett ansträngt förhållande och Kuba har varit ganska isolerat från omvärlden. På grund av att det har varit kommunistiskt så har det varit lättare att försörja sig som musiker då de fick några av de högsta lönerna i landet, och även Ché Guevaras ideal var att skapa en "socialism med pachanga" (en populär musik och dansstil på Kuba på 50-talet) (Manuel 1987:163). Gratis musikundervisning gjorde landet till en guldgruva för musikintresserade (Hernandez 1998:117). Musiker hade lättare än andra för att lämna Kuba för att turnera i andra länder och när Kuba öppnades upp lite mer var det många musikintresserade som sökte efter kubansk musik.

Annat som har styrt vilken musik som har funnits på marknaden har varit möjligheten till spridning av musiken, och olika musikbolags intressen. Enligt Deborah Pacini Hernandez ledde detta ofta till att det främst var västerländsk musik som spelades i västvärlden. Men musikintresserade har också kunnat finna alternativ musik ifrån mer exotiska platser, så kallad "world music" (Hernandez 1998:111). Termen har länge refererat till *allt* som inte är västerländsk musik. Det inkluderar folkmusik, stamfolksmusik, sånger från pygméerna, keltisk musik, klassisk indisk musik med mera (ibid). Det förväntas tilltala den västerländska publiken på grund av det traditionella sättet att göra musik (a.a. 112). Inom denna genre är det viktigt att musiken upplevs som autentisk ifall den ska sälja bra, gärna musik med afrikanska rötter och exotiska instrument. Även viktigt att poängtera i den här branschen, är att producenterna oftast är ifrån västvärlden, och alltså styr vilken musik som väst kommer att få höra ifrån andra delar av världen (a.a. 112-113). I USA var till exempel spansk karibisk musik, som salsa och merenge, länge exkluderad ifrån kategorin world music. Det kan bero på att de inte direkt refererade till sina afrikanska rötter (a.a. 113). Det var för nytt för att lyssnarna skulle uppleva det som autentiskt och exotiskt.

Försök har ändå gjort för att framlyfta den centralamerikanska och karibiska musiken, (även om de ibland fortfarande fokuserade på de exotiska delarna av den). UNESCO sponsrade 1968 en konferens man hade i Havanna, för att dokumentera och analysera de afrikanska influenser som finns i de olika amerikanska länderna. Efter detta arrangerades även andra tillställningar för att uppmärksamma de afrikanska rötterna och för att skapa en karibisk gemenskap kring dans, musik och konst, en slags motpol till hegemonin USA (Hernandez 1998:115).

Grunden till salsan var alltså alla dessa olika faktorer och folkförflyttningar. På 60-talet hade vi ett USA med människor ifrån många olika nationaliteter, på grund av krig, politik och emigration, som vi har sett ovan. Enligt dokumentären *History of salsa dancing* så samlades många människor med olika etniskt ursprung i stadsdelen Harlem i New York, de möttes på sociala klubbar och bildade band. Förståeligt nog hade spansktalande människor lätt att umgås mellan nationerna då de redan talade samma språk. En del enades kring musiken, en del kring dansen. Ett av banden som uppstod var La Fania All Star, som startades 1968 och bestod av många duktiga musiker från olika centralamerikanska och karibiska länder. Enade kring Johnny Pacheco blandades de olika musikstilarna som de kände till (URL 12). Salsan uppstod här i New York och skapades av en mix mellan afrikanska rytmer och europeiska melodimönster (Román-Velázquez 1999:115). Stor del av inspirationen kom ifrån ”son”¹ (en musik- och dansstil) på Kuba som blev populärt där på 20-talet (Manuel 1987:167). Övrig inspiration kom ifrån olika håll, Europa, Afrika och de latinamerikanska länderna inklusive Karibien.

Nu undrar du säkert hur salsa låter. Jag ska förklara för dig, föreställ dig: *claven (två ihåliga trärör) som slås mot varandra i en speciell rytm, hjärtat i musiken. Till det kommer bongo- och congastrummor, med ett djupare ljud, instrument med ursprung i afrikanska länder. Sen hör du även timbales, el guiro, och maracas, även här mycket rytm, och glädje. Som inspiration ifrån Europa kom basen med sin djupa puls, och även pianots dansande toner och melodier. Med inspiration ifrån den amerikanska jazzen så kom de högljudda blåsinstrumenten in i bilden... voilà! Så föddes salsamusiken och salsadansen kom tätt i dess följe.*

Möjligen var salsan en reaktion på ett utanförskap som invandrare i ett nytt land, möjligen en reaktion på hemlängtan till ett moderland. Möjligen var det bara ett sätt att njuta och vara glad för livet, här och nu. Enligt Quintero-Rivera och Leddy kan det varit det en reaktion mot idén om den amerikanska smältdegeln där alla kulturer skulle blandas på 60-talet (Quintero-Rivera, Leddy 2011:58-59).

Jag håller med Anthony Shay och Barbara Sellers-Young när de hävdar att ingen med säkerhet kan beskriva hur danspraktiker gick till och vad de användes till för tusentals år sedan (Shay, Sellers-Young 2003:21). Trots antagandets självklarhet så har många inom dans

¹ Son är en kubansk musik- och dansstil som blev populär på Kuba på 20-talet. Den består av instrument som gitarr, tres (liten gitarr med tre strängar), trumpet, percussion och sång. Detta var med och inspirerade salsan (Manuel 1987:167).

² Även kallat ”sällskapsdans” på svenska. Men jag anser att det är en alltför bred term som får människor att tänka på fler fenomen än avsett. Därför fortsätter jag att använda termen ballroom dans när jag refererar till

gjort försök till att beskriva hur dans har sett ut genom historien, (vilket egentligen bara har varit grundat på antaganden). Det finns också en tendens att beskriva kulturella fenomen som frusna i tiden (a.a. 24). Detta anser jag vara problematiskt då alla kulturer ständigt är i rörelse och förändring. Att försöka hitta tillbaka till salsadansens grundursprung skulle vara meningslöst, då den aldrig har befunnit sig på bara ett plan under en lång tid. Som Stuart Hall hävdar så finns det "ursprungliga" Afrika inte kvar, trots att dess folks förflyttningar har påverkat många delar av till exempel Karibiens folks liv, inte minst i musik och dans (Hall 2002:238). Varje individ tar till sig musik och dans på olika sätt, således blir dansens uttryck olika i generation efter generation. Morgondagens salsa kommer inte se likadan ut som dagens. Det är det som gör människor, kulturer och dans så intressant. Det gör också all typ av salsa till "riktig" salsa, så länge det är någon som vill praktisera den. Det är viktigt att känna till historien till ett fenomen för att förstå varför det har blivit som det har blivit, men det skulle vara meningslöst att återkonstruera någon form av ursprungsdanser eller ursprungsrörelser.

Dansens globala spridning

Globaliseringen är inte bara något västerländskt. Den har komplexa effekter och multipla ursprung (Lundström 2009:711). Globaliseringen har lett till minskade gränser mellan nationer och i mellan folk. Den är karakteriserad av mångsidiga förståelser och verkligheter samt kulturella flöden av meningsskapande (Lüdtke 2012:62). Danser är något som tidigt blev spritt över jorden. Dansvärlden är en nomadisk värld där människor rör sig mycket över gränser. Det är människor som utför uppträdanden, koreografer, lärare och publik som alla söker efter olika ting: ekonomisk vinning, att lära sig nya saker, politisk asyl, religiös frihet, och artistisk frihet (Scolieri 2008:VI). Olika danspraktiker har blivit globaliserade som ett resultat av att människor har flyttat och rört sig över världen av olika anledningar. Samtidigt har många som har uppträtt inom olika typer a uppträdanden rest och visat upp sina färdigheter. Detta har gjort att olika varianter av samma dans har uppstått på olika platser (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:13). Både hiphop och magdans har spridits ut över världen, och även salsan är ett tydligt exempel på en globaliserad dans. Den reser till nya platser genom människors kroppar, deras sinnen och genom minnet av sina dansare. Den skiftar mellan att vara ett kulturellt arv och en handelsvara som blir människors hobby (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:1).

Man skulle kunna se på salsavärlden som ett *salsascape*, ett komplext landskap som inkluderar många olika faktorer som människoförflyttning, emigration, hemlängtan, exotism.

Begreppet är lånat ifrån Appadurais begrepp *scapes*, som är ett ramverk för att studera kulturella flöden och förstå deras mångsidiga komplexitet (Appadurai 1990:297). Salsascapet består således av kulturella flöden, allt som påverkar och har påverkat salsans spridning, utförande och uppfattande. Den innefattar även olika grupper människor utspridda på jorden, från Japan till Karribien. Genom exempelvis salsaresor till Kuba så påverkar det ekonomier i världen. Det påverkar också identiteter, speciellt föreställningen om latinon. Det ger några en gruppstillhörighet inom grupper i olika länder, andra får fördomar som de inte vill ha. Neveu Kringelbach och Skinner hävdar att dansen har en otrolig kapacitet och är mångbottnad, den ger olika meningar för olika människor. Dans är inte fixerad utanför de kroppar och individer som utför dem, utan är öppen för tolkning och dess mening beror på kontext, plats, ideologi och syfte (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:14).

Således är salsan fortfarande under ständig förändring och omformning i mötet med nya människor och andra dans- och musikstilar. På grund av sin transnationella natur har salsa uppmuntrat en stor stilistisk variation (Bosse 2008:49). Samtidigt är det möjligt att dansa med en vilt främmande person på andra sidan jorden, och båda vet vilka steg de ska ta för att det ska bli harmoni i dansen.

Salsan idag, 50 år senare!

Idag finner man salsa över hela världen. Det finns salsakongresser runt om på jorden under hela året. Den första salsakongressen hölls i Puerto Rico 1997 och där visade man upp de olika stilarna som fanns och lärde sig av varandra. Sedan dess har salsan spridits snabbare och vidare och nu finns det minst en kongress i veckan någon stans på jorden (Boreland 2009:467). De finns i exempelvis Göteborg, Köpenhamn, San Francisco, Stavanger, New Delhi, Hamburg, Aten, Hongkong, Dubai, Kroatien och Marocko med flera.

Enligt Angela Erica Kubo finns det även flera salsaklubbar i Tokyo som lockar människor i alla åldrar, och hon tror att populariteten bara kommer att öka (Kubo 2014). Enligt Monica Mark så är salsa även populärt i Västafrika, framförallt i Benin som har blivit stöttat av Kuba under en period. Men även efter att kubanerna har lämnat så lever musiken kvar och är omtyckt av många generationer och samhällsklasser i landet (Mark 2012).

Africando är ett av få band som har lyckats bli populära trots att de inte sjunger på spanska. Det är ett band från Senegal som sjunger på språket Wolof. Men de blandar ibland in spanska och många av deras låtar är covers på La Faniás populära sånger. Oavsett språk så är de hyfsat populära och har även haft konsert i Frankrike år 2014 (URL 1). Marc Anthony är en annan

stor artist idag som är omtyckt över många nationalitetsgränser. Han spelar olika typer av musik men sjunger nästan alltid på spanska när han sjunger salsa (Quintero-Rivera, Leddy 2011:65).

Sedan salsadansen startade har den utvecklats på olika sätt och på olika platser. Något som är populärt är den så kallade *socialsalsan* som innebär att människor kommer och dansar ihop någonstans, inga krav, öppet för alla. Dessa kvällar består av en stor variation människor som gärna vill utveckla sitt dansande, ha kul och träffa nya människor. På sommaren, bara i Göteborg kan man gå på socialsalsa flera kvällar i veckan ifall man vill. Lokalerna varierar ifrån Polketten på Liseberg, Casino Cosmopols exklusiva lokaler med kristallkronor i taket, till caféer, vardagsrum och dansskolor. På socialsalsan finns det många nybörjare, många medelduktiga och några riktigt duktiga dansare, oftast så dansar alla med alla, man lär varandra, och har kul. Detta sätt att dansa skiljer sig mycket ifrån hur de som uppträder dansar. De har oftast en mer tydlig koreografi och är inte alltid lika duktiga på att improvisera. På socialsalsa så räcker det att man kan några turer, sen improviserar man med dem och testar sig fram vad som fungerar ihop med den man dansar med.

Så finns det även de som tävlar i latinska danser, och de dansar då olika typer av exotiska danser ihop med de vanliga pardanserna i västerländsk tradition, så kallad *ballroom dancing*². Den är uppdelad i två olika kategorier, standarddanser och latinska danser. Standarddanserna är bland andra danser som vals, tango, foxtrot, och latinska danserna är bland andra samba, cha-cha-cha och rumba. Juliet McMains har gjort en studie hos de som dansar professionell latinsk ballroom dans och jämför med socialdansen och hävdar att de ser väldigt olika ut. Trots att ballroomdansen har inspirerats fram ur socialdansen så har det nu blivit en sport som främst består av förinövad koreografi. Socialdans kännetecknas ju av improvisation och lekfullhet (McMains 2001:60). Även om just salsa inte ingår i de klassiska ballroomdanserna så finns det professionella dansare inom salsan, som likt ballroomdansen gör olika förkoreograferade dansuppträdanden på olika scener runt om i världen. Och eftersom de påverkar varandra är det viktigt att känna till detta för att förstå den individuella *föreställningen* av salsadans, även på socialdanskklubbar.

Salsa dansas också på olika danskklubbar och dansskolor runt om i världen och i Sverige. I Göteborg finns minst tre olika platser och skolor där de gör reklam om att ha lektioner i

² Även kallat "sällskapsdans" på svenska. Men jag anser att det är en alltför bred term som får människor att tänka på fler fenomen än avsett. Därför fortsätter jag att använda termen ballroom dans när jag refererar till klassisk pardans som man tävlar i.

salsadans. De som sedan vill lära sig mer kan gå kurs och så småningom ge sig ut på salsa socialdanskvällar, eller anordna egna. Förutom socialsalsa så kan man också gå på salsakongress.³ Bara i Norden har det varit flera kongresser och festivaler, och det kommer flera under året. Dit lockas människor ifrån hela världen och det finns ofta flera dansgolv samtidigt. Där kan man gå på olika workshops med duktiga professionella dansare och lära sig mer steg och turer, även nya sätt att dansa på som den lokala salsaläraren kanske inte lär ut på sina lektioner.

På kvällarna är det ofta temafester som lockar mycket människor att dansa. Där har de också uppvisningar varje kväll då professionella dansare har en dansshow innan socialsalsan börjar. Detta är ofta en stor inspiration för de som dansar. Ouppnåeligt för vissa, inspirerande och drivande för andra. På dansuppvisningen är de som uppträder alltid iklädda latinska showkläder, som innebär kort, färgglatt, sexigt och ofta högklackat. På det sociala dansgolvet är det många som gärna klär upp sig, men det finns också de som bara har vanliga kläder. På vanliga socialsalsakvällar har de flesta kläder anpassat veckodagen, en vardagskväll är det oftast fint men enkelt, svart och jeans och på helgen är de flesta lite mer fint upplädda med kjol, klänning, mer färg och så vidare.

Trots att det finns flera olika stilar och flera olika plattformar att dansa på så är grundstegen relativt lika. De använder sig av någorlunda lika musik och om man kan dansa det ena kan man snabbt lära sig det andra också. Oftast föredrar dansarna en av stilarna beroende på hur de upplever känslan i dansen. Grundstegen är lika och människor som inte talar samma språk kan snabbt förstå varandra, få flyt och mötas i dansen ändå.

Salsan har utvecklats i några olika riktningar. De två stora sätten är *linjesalsa* och *kubansk salsa*.⁴ Det som kännetecknar linjesalsa är att den dansas mer på en föreställd linje där partnern byter plats, vilket kräver mer stabilitet och exakthet i positionen mellan de som dansar. Eva beskriver denna stil som sin favorit. ”Jag älskar ramar och regler [...] och den har en fantastisk timing!” Hon beskriver linjesalsa som mer ”show”-salsa, mer punktlig än kubansk salsa som hon uppfattar som mer ”free spirit”. Kubansk salsa kännetecknas av att man rör sig i cirklar medan man dansar och man dansar ifrån varandra, och sedan möts man

³ Den 26-29 mars var det Skandinavisk salsakongress i Göteborg (URL 4), i Köpenhamn var det salsafestival den 1-3 maj (URL 3) och i Stockholm kommer det bli salsafestival den 19-22 november (URL 5).

⁴ Kärt barn har många namn. Kubansk salsa kallas också för Casino och går även att dansa i ring med fler par, så kallat Casino de rueda. Linjestil är en bredare svensk beteckning för några olika stilar, bland annat LA-salsa och New York salsa, On2, (Cross body-style) samt puertorikansk och colombians salsa m.fl. Stilar som dansas på en föreställd linje (URL 7).

igen. Detta ger en större frihet och ger mer utrymme att inte dansa lika exakt. Under min intervju med Mercedes så sätter en av hennes anställda på salsamusik i högtalarna på caféet där vi sitter. Han frågar om jag också kan dansa salsa, han har kurser ibland på sommaren när det är fint väder. Jag berättar att jag gärna skulle komma och dansa där till sommaren. Då frågar han vilken stil jag gillar bäst. ”Både linje och kubansk”, säger jag. ”Jag gillar mest kubansk,” svarar han. ”Det är mera känsla för det. Och man kan dricka och ändå dansa,” fortsätter han och skrattar.

Det finns fler varianter av salsa, exempelvis colombiansk salsa då fötterna tar fler och snabbare steg, lika så puertoricansk salsa. Men de har inte vunnit lika stor spridning, och är inte populära på det sociala salsagolvet på de platser i nordnorden där jag har dansat.

2. Föreställningen om "Latino"

Många salsaklubbar har spanska namn, och marknadsför sina kurser med utlovade "riktiga" latinska lärare. Detta uttrycker en slags förväntan om salsa som något latinskt. Enligt Laurie Kay Sommers så har salsa blivit den dominerande folkliga symbolen av latinos (Sommers 1991:43), både för en del av dem själva och för många andras syn på den latinamerikanska befolkningen. Detta har flera orsaker och betyder olika för olika personer.

For some, salsa's power as a Latino music derives from its danceability, Spanish lyrics, and along history within Latino communities. Others take a more political stance, interpreting style as a symbol of cultural resistance and self-determination that has its roots in the music of Afro-Cuban slaves who refused to adopt the culture of their Spanish conquerors (Sommers 1991:43).

Få delar av världen är så förknippade med dans som Latinamerika enligt Sydney Hutchinson. Det finns en viss förväntad "latiness" i salsadansen (Hutchinson 2009:378). Detta tror jag påverkar människors förväntningar och uppfattningar om dansen, medvetet och omedvetet. För att förstå människors förväntningar när de börjar dansa salsa så behöver man förstå mer om föreställningen *latino*. För att förstå hur den har uppkommit så behövs en förklaring för vad som ligger bakom denna ganska enkelspåriga bild av en kontinent med mer än 600 miljoner invånare.

Historien om begreppet Latino

Föreställningar om andra kulturer och människor med annan etnisk tillhörighet har alltid funnits. Men själva begreppet latino uppstod någon gång samtidigt som salsan. Det var i USA; puertoricaner, kubaner, mexikanare och andra människor ursprungligen ifrån spansktalande länder levde ofta i samma kvarter och stadsdelar efter att de hade emigrerat, de gick även till samma sociala klubbar. De blev fler och fler och olika musikgrupper bildades med musiker ifrån blandade etniciteter och det skapades ett behov för att beskriva dessa spansktalande människor som grupp. Till slut gav detta upphov till begreppet latinos (Quintero Rivera 2007:86). Hollywood följde med trenden och skapade filmer med latinska stereotyper, primitiva och barbariska (Roman-Velázquez 1999:117). TV och media har en otrolig makt, den bild som produceras där sprids till jordens alla hörn på nolltid. Appadurai beskriver det som ett *mediascape* som genom att förmedla olika fenomen (som hudfärg, språk med mera) kan ena eller splittra grupper av människor då denna teknologi har en förmåga att

tilltala människors känslor (Appadurai 1990:306). De påverkar världen genom den bild de visar upp och de styrs av olika intressen. De visar en stor och komplex bild av berättelser och ethnoscares som kan komma att forma människors föreställda världar om andra platser och människor (a.a. 299). De som aldrig själva har mött någon latino vet inte om någonting annat än denna bild.

På 70-talet började man producera en tidskrift, som marknadsfördes som det första "latinska", då det latinska samhället utgav en längtan efter att få mer uppmärksamhet och erkännande för sin existens (Sommers 1991:32). Det var ett försök, och många fler har gjort för att försöka ena de latinamerikanska ländernas invånare, både ifrån inifrånperspektiv och ifrån utifrån intressen. Sommer beskriver att något som har använts symboliskt är musik och festivaler. Festivaler har uppstått lite här och var på jorden som ett försök att ena mångfald i länder med människor ifrån olika kulturer. Liknande ett paraply av latinska kulturella uppträdanden som kan täcka in många olika saker (a.a. 33). Det kan ibland fränse ifrån det faktum att många länder har många etniska minoriteter och olika språk inom sina länder. Enligt *Ethnologue* talar man bland annat 14 olika språk i Panama, och 287 olika språk i Mexiko (URL 2). Många av dessa enande aktiviteter har alltså misslyckats då det har byggts på specifika etniska element som inte alla har känt igen sig i.

Begreppet latino fick ändå snabbt fäste, både inom och utanför Latinamerikas gränser. Det fortsätter att formas och förändras då yttre gränser skapas i kontrast till mainstream samtidigt som det tillgodoser de gemensamma intressena. Dilemmat kvarstår då det samtidigt ska finnas plats för individualitet och etnisk identitet (Sommers 1991:50). Idag är det otroligt svårt att hitta gemensamma nämnare för en latinsk identitet eftersom det ska täcka otroligt mycket människor ifrån en mängd olika länder och folkgrupper (Roman-Velázquez 1999:117). Ändå så vill en del latinska grupper gärna själva beskriva sig som latinos, och andra människor fortsätter att ha stereotypa föreställningar om människor ifrån Central- och Sydamerika.

I min uppsats använder jag mig av ordet *latino* för att beskriva de människor som kommer ifrån spansktalande länder, jag problematiserar det också då det innefattar extremt många människor under ganska stereotypa föreställningar som omöjligt stämmer in på de flesta. Men även stereotyper har sina funktioner, som vi ska se mer exempel på senare i uppsatsen.

Föreställningen om latino påverkar dem som dansar salsa både medvetet och omedvetet. Det kan vara ett uttryck för nostalgi och hemlängtan, en trygg identitet för dem som kommer ifrån

Latinamerika. Det kan också vara uttryck för en stereotyp eller som exotifiering för dem som tilltalas av begreppet men inte identifierar sig med att vara latino.

Meningsfull identitet eller kraftfull stereotyp

Mercedes, 35 år ifrån Dominikanska republiken beskriver hur salsan alltid har varit en stor del av hennes liv, både innan hon flyttade till Sverige och efteråt. Det är vanligt att man dansar salsa spontant hemma hos varandra, på fester, eller på gatan i Dominikanska republiken. ”[I] has been dancing since I was small. Like seven years old. It’s my country music too. It’s like Marengo, bachata and salsa. Even the small kids can dance salsa there”, berättar hon. Hon förklarar också att det inte är så stor skillnad på åldrar utan att de alla är med och att det är ett sätt att umgås, fira och slappna av. Hon själv dansar gärna salsa varje dag efter jobbet, speciellt när hon lagar mat. För henne är salsa en stor del av hennes identitet och den kultur hon kommer ifrån.

Latino-identitetsskapandet kan ses som en del av ett större fenomen, likt andra efterkonstruktioner av identitet över världen, exempelvis pan-africanism, pan-indianism, pan-keltism och så vidare. Sommers jämför dessa rörelser med nationalism. Skillnaden är främst ifall man försöker ena ett land eller en kontinent. Det blir en *föreställd* gemenskap som främst bygger på en känsla av homogenitet, likhet och inneslutning. Den kan ge människor en meningsfull identitet och ha makt att mobilisera många (Sommers 1991:33-34). Känslan av helhet kan fungera som samhällsskapande och överskugga de olikheter som finns (Kapchan 2006:364). Önskan om en latinsk enhet har kommit ifrån många håll, bland annat författare och tänkare som José Martí, Enrique Rodó och Che Guevarra (Sommers 1991:35). Den gemensamma fienden har då varit USA, eller högerorienterad politik, samt Spanien. Den gemensamma kulturen har blivit romantiserad, och man har upphöjt ursprungsfolkskulturer. För många, (som inte tänker så mycket på politik), så är, enligt Sommers; ”... the basic common denominators usually cited include a warm, spontaneous, spiritual ”personality”, which contrasts with the cold, materialistic Anglo-American character...” (a.a. 36).

Det går inte komma ifrån att latinobegreppet har en rasistisk historia. De västerländska, ”vita” har haft hegemoni i världen och skapat sig stereotyper om andra folk som fortfarande hänger kvar. Tyvärr har västvärlden styrt vad som ska representeras och det är en process som har kommit att bli kultur i sig och därför återproduceras igen av nya generationer.

Sommers hävdar att festivaler ibland blir en plats där kulturer blir stereotypiserade. Musik och uppträdande väljs ut, några få representeras, av många, i ett försök att lösa konflikter, men kan

även resultera i att problemen ökar (Sommers 1991:38). Detta problem kan vi exempelvis se på hammarkullefestivalens karnevalståg i Göteborg där de visar upp en latinsk stereotyp med olika danser, svängande höfter, färgglada kläder och så vidare. De bär på flaggor och tågar delvis nationsvis. En kvinna ifrån Chile (bosatt i Göteborg) berättade för mig att hon skämdes när hon såg chilensarna dansa i tåget. Detta var inte hennes upplevelse av chilensk kultur. Det är inget ont menat att ha en sådan festival, utan tvärt om. Man försöker skapa broar i Sverige där människor ifrån olika kulturer kan mötas. Samtidigt så skapas fler stereotyper och eventuellt fördomar om andra folk, som inte alls är sanna.

Enligt Appadurai så är det många olika faktorer som påverkar ett *ethnoscape* (här syftar jag främst på det latinska), det är fullt av inre motsättningar och komplicerade motsatser (Appadurai 1996:48-49). Gruppidentiteter har förändrats då de sociala, terrotoriala och kulturella förutsättningarna ser annorlunda ut. Människor bor i nya länder och bygger där sin identitet på en föreställning av ett hemland. Deterritorialiseringen ändrar människors lojalitet och syn på saker, det kan skapa distans till den tidigare kulturella identiteten men det kan också skapa ett behov av återförening för gruppen så att föreställningarna om hemlandet blir överdrivna och felvinklade, i värsta fall kan det leda till konflikter (ibid). Hos emigrerade latinos kan vi tydligt se dessa komplexa motsättningar. Salsamusiken i London skiljer sig mycket ifrån salsamusiken i Colombia enligt Patria Róman-Velázquez. En informant som tidigare hade spelat salsa i Colombia fick lära om för att kunna spela den salsa de spelade i London. Några andra med latinskt ursprung berättar att de först blev intresserade av salsamusiken när de kom till London. ”As salsa is remade in different parts of the world. So particular Latin identities are constructed and communicated in salsa clubs in London, yet these are not totally new” (Róman-Velázquez 1999:117).

Den latinska identiteten är inte lättfångad och kan betyda olika för latinska människor i olika delar av livet. En del får först behov av att söka sin latinska identitet när de har lämnat sitt hemland, liksom många svenskar känner extrem samhörighet med exempelvis norrmän när de är på semester. Plötsligt förstår vi varandra väldigt bra jämfört med de andra kulturerna runt omkring. På detta sätt kan salsan bli ett uttryck för hemlängtan och nostalgi.

For most Caribbean Latinos, in the Caribbean as in New York, salsa is not just music to dance to but an artistic form which expression through sound and body motion, music poetry and dance are in dialogue in which each fertilize the other. To compose, play, listen to, and sing salsa, as well as dancing to it, is to share a cultural identity, as the lyrics of many salsa songs make clear (Quintero-Rivera, Leddy 2011:62-63).

När jag pratade med José 30 år, ifrån Ecuador så framkom det att det var först sen han flyttade till Sverige som han hade börjat dansa salsa offentligt. Innan dansade han bara när han var ensam eftersom han hade vuxit upp i ett religiöst strikt samhälle som förkastade de flesta typer av dans. I Sverige blev han stolt över sin latinoidentitet, han är glad för salsan som något som påminner om hans hemland. För honom blir salsan ett sätt att känna sig hemma i Sverige.

Enligt Lundströms informanter (med latinamerikanskt ursprung) så finns det även i Sverige en förväntning om vad latinos är, och hur de beter sig. Hennes informanter har helt skilda sätt att förhålla sig till den här stereotypen och de förväntningar de möter i samhället. En del avsäger sig den helt medan andra med glädje iklär sig den, och identifierar sig själva och sin kultur med den. För dem blir det latinska ”arvet” en viktig identitetsmarkör (Lundström 2009). På detta sätt menar jag att stereotyper kan uppfattas både som något positivt och något negativt. En förväntan ifrån någon kan både skapa en känsla av krav, att bli någon man inte är, men också som ett igenkännande och en förståelse för vem man är, en mötesplats där man kan förstå varandra.

Stereotyper är komplicerade vilket blir tydligt i Heléne Neveu Kringelbach och Jonathan Skinners beskrivning av en argentinsk kvinna. Hon beskriver det som att hennes tangodansande blev som ett sätt att avkolonisera sitt folk. Hon beskriver tangon som en stereotyp av den argentinska kulturen som hon tillhör, och genom att ”godkänna” den erkänner hon sin etnicitet. ”If I reject my stereotype I fall, caught in nowhere” (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:1). Hon beskriver ett behov av att på något sätt acceptera den stereotyp som finns, annars blir hennes identitet ogripbar. Sen vill hon förändra den inifrån för att återta makten över formandet av den argentinska identiteten (ibid). Latinsk identitet är alltså inte en fast kategori utan är under förändring och omskapning hela tiden.

Hybriddanserna salsa och tango är några av de danser som marknadsförs som något autentiskt, en exotifiering eller en nostalgibild av olika kulturer. Förutom att det skapar intresse hos andra kulturer så kan det skapa intresse hos nyare generationer som vill få kontakt med sina rötter, sin egen och sin släkts kultur. Några har behov av att lära sig mer om sitt ursprung för att tillslut få en bättre helhetsbild och få bättre kontakt med sig själva (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:15). Många texter i salsan handlar om en ”hemlängtan” och försöker ena människor från olika spansktalande länder (Manuel 1987:169). Språket och texten är definitivt något centralt och sammanhållande i salsan. Redan från början så fanns artister som exempelvis Willy Colon, uppvuxen i New York och som egentligen pratade bättre engelska, men ändå alltid sjöng på spanska. Musikindustrin satte press för att de ville ha

mer ”crossovers” men tidigt i salsans historia gjorde man klart att salsan skulle vara på spanska (Quintero-Rivera, Leddy 2011:65). Och med några få undantag är fortfarande de allra flesta sångerna på spanska.

Nationella och kulturella identiteter är svårfångade och mångsidiga, speciellt sedan världen har blivit alltmer globaliserad. Olga Nájera-Ramírez använder termen ”cultural imaginary” och syftar på ”the full range of cultural productions by which cultural identities are constructed, disseminated and experienced” (Nájera-Ramírez 2012:162). Det svårfångade och mångsidiga är tydligt i en del danspraktiker, (förutom salsa och tango) som till exempel den mexikanska ”folklórico” dansen som både utmanar och styrker rådande uppfattningar om kulturella och nationella identiteter i Mexiko (ibid). Folkdans är således fångad i ett dilemma av autentiskhet, kommersialisering och legitimitet. Även salsadansen är komplex och används till olika typer av identitetsskapande. Både människor som har dansat tidigare och de som aldrig har gillat salsa dras till salsan ännu mer när de flyttar till en ny plats. Texterna om en hemlängtan gör att många lätt känner igen sig och skapar en plats för att minnas och hylla den gamla identiteten, eller den nya. Salsan och bilden av den dansande latinos skapar en nostalgibild av ett förväntat ursprung som en del välkomnar med glädje.

Multikulturella event och stereotyper kan skapa någonting nytt där de befinner sig. Försök som skulle leda till ett enande av latinsk identitet blev istället ett nytt fenomen. Sommers menar att festivaler, multikulturella event och stereotyper inte bara säger något om samhället där de befinner sig utan att de också kan skapa någonting nytt, ge *nya* typer av relationer (Sommers 1991:50). Detta kan vi se i salsapraktiker som vandrat långt från grundkällan. Salsa i Stavanger, Tokyo och Göteborg enar människor kring ett fenomen som marknadsförs som latinskt men egentligen (också) är något globalt. Till exempel så kan duktiga salsadansare märka var deras danspartner har lärt sig det mesta av sin salsa på det sättet hon rör sig på. Salsadansen på dessa platser blivit ett nytt fenomen, en del av den lokala platsens egen kultur som nya generationer och människor måste förhålla sig till. Vad vore sommar i Göteborg utan salsadans på Liseberg? Ingen dans eller kultur är statisk utan är ständigt under förändring.

3. Salsa välkomnas med öppna armar i det moderna samhället

Antropologi kan få ut mycket av att studera många olika former av dans och de olika sociala kontexter som uppstår kring dansen. Dansandet har potential att avslöja en djup dimension av individers upplevelser av sitt sociala liv, som man inte finner i deras verbala skildringar (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:2). Alla tolkningar av dansen går bortom den ursprungliga tanken av vad dansen skulle föreställa, men det är precis så det ska vara. Enligt Anya Royce Peterson (ledande professor inom dansantropologi) så har människor fler behov utöver att bara leva, de vill tänka, analysera och förstå. Olika typer av konst hjälper till i denna reflekterande process där de framställer något, medan tolkningen är fri. ”They read the text of humanity and human creation closely and with eyes of their heart” (Royce Peterson 2004:9). Varje uppträdande har flera meningar, en för var person som har varit involverad i skapandet av dansen, de som utför dansen och de som får uppleva den genom sina sinnen (a.a. 12). Detta tror jag stämmer även på socialdans där dansare går in med olika betydelser inför varje dans de utför och deras dans kommer att tolkas olika av danspartnern, och ytterligare förstås annorlunda av dem som eventuellt tittar på.

Moderna människans behov av utlopp för känslor

Min informant Hannele beskriver sitt salsadansande som en aktivitet där hon kan leva ut sina känslor. Hon jobbar som projektmanager och har en vardag som är strukturerad och seriös. Hon ler när vi pratar om salsadans. ”När jag dansar har jag frihet att leva ut känslor och det ger mig en känsla av sommar [...] man är fri och glad.”

Dans är ett sätt att kommunicera känslor, särskilt på platser där olika människor kommer i kontakt med varandra (Royce Peterson 2002:158). Royce Peterson tror att eftersom västvärlden har striktare regler kring att visa känslor offentligt så finns ett behov för att få leva ut sina känslor. Dansen blir här ett utlopp för uttryck som inte är tillåtna i det vanliga samhället (a.a. 160). Dans kan tjäna som ett utlopp för känslor i ett samhälle som blir allt mer likgiltigt. Att ta in danser i ett land ifrån olika kulturer och platser kan ha en viktig social funktion (Skinner 2012:30).

Kurkiala beskriver gränsöverskridandet som en reaktion i det moderna samhället. Han menar att moderniteten ger människor en känsla av meningslöshet som leder till leda och långtråkighet. Detta skapar ett behov av att överskrida gränser, och söka efter mening. (Kurkiala 2005:74) Vi kan tydligt se hur sport, dans eller liknande kan vara några av de

uttryck som används för att försöka dämpa den meningslöshetskänslan som Kurkiala hävdar finns – och jag tycker mig kunna se – i samhället. Något nytt, eller ett rituellt sammanhang, kan öppna upp för ett annat sätt att vara människa på. Enligt Kurkiala kan det skapa nya kommunikationskanaler emellan olika människor i en modern tid (Kurkiala 2005:70). Kapchan menar att salsadans lockar människor som söker nya sätt att uttrycka sig på, genom uttrycksätt som de inte kan finna i sitt övriga liv (Kapchan 2006:368). Skinner upplever det som att dansen ger honom möjlighet att känna sig helt levande, att frånvarande fantisera samtidigt som han är totalt närvarande i musiken och nuet (Skinner 2008:72).

Moderna människans individuella frigörelse

Människor som dansar salsa kommer oftast inte dit i ett gäng utan i par eller ensamma. I dansen krävs det att man har tillräckligt med motivation och förmåga att lära sig dansens grundsteg innan man kan ge sig ut på salsagolvet och dansa med en partner. Enligt Kurkiala kommer moderniteten med löftet om individens frigörelse (Kurkiala 2005:47). Du är fri att göra vad du vill! Som vi såg i teorin så får människor i ett samhälle med organisk solidaritet bekräftelse utifrån den samhällsroll hon intar, yrke eller intresse, istället för vem hon är (a.a. 48ff). Det individualistiska synsättet växer sig större på bekostnad av det kollektiva. Individualismen kan vara ett tankesätt som lockar människor att hålla på med olika dans och träningsformer. Enligt Samantha Holland är det personlig vinst som driver människor i ett individualistiskt samhälle. Man kan komma över sociala begränsningar genom att tro på sin egen övertygelse om att kunna bli någonting (Holland 2010:182). Hon har studerat poledancing och hävdar att uppnå mål och att fysiskt klara av att göra vissa rörelser kan ge en självuppfyllande effekt som gör att man kan motivera sig till att fortsätta (ibid).

Halifu Osumare menar att även hip-hopdansens är en form av global hybriddans, ett fenomen av identitetsskapande i en globaliserad värld (Osumare 2002:41). Även det kan tänkas vara drivet av behovet av individuell frigörelse och personlig vinst. Det är också ett fenomen som dyker upp på många olika platser på jorden och ger människor en känsla av tillhörighet och en plats för uttryck. Jag menar att en ökad individualism kan leda till att människor idag söker sig till olika frigörande uttrycksformer, som hip-hop, magdans, poledans och salsa.

Min informant Eva upplever salsadansandet som ett utrymme där hon får visa sin personlighet utan att det uppfattas som något sexuellt. ”Jag gillar att känna mig kvinnlig, charmen med salsan är att mannen ska visa upp kvinnan, och hon kan spela ut sin kvinnlighet.” Kurkiala menar att människan identifierar sig allt mer med sitt yrkesval och sina intressen idag

(Kurkiala 2005:50,62). Detta – tror jag– kan skapa ett behov av att leva ut sin egen identitet, sin personlighet, sina känslor och sin sexualitet. Salsagolvet kan vara ett sätt att få vara feminin, attraktiv och sexig utan att det leder till mer än uppskattning. Salsadans kan beskrivas som kontroll, struktur och frihet i ett nötskal.

De som dansar ”poledance” upplever *empowerment*, när de dansar. Enligt Holland så betyder detta att de uppnår sina personliga mål, de blir starkare, de har mer kontroll än tidigare och de får det lättare att identifiera sig med sin egen kropp. Hon menar att det kan vara ett sätt för kvinnor att se sin kropp som någonting aktivt istället för passivt och tillbakahållet (Holland 2010:181). Shay och Sellers-Young beskriver en magdansrörelse på 70-talet som blev en kraftfull manifestation på kvinnans frigörelse, det blev en symbol på sexuell och personlig frihet (Shay, Sellers-Youngs 2003:17). Att få leva ut sin kvinnlighet och sexualitet kan av många uppfattas som frigörande.

De stereotyper som finns kring latinos påverkar förväntningarna av kvinnor och män på salsagolvet. På grund av de professionella latinska dansarna och på grund av förväntningarna kring latinos som sexuella och primitiva så lever föreställningen kvar om att salsadansen är något sexuellt. Människor som inte dansar salsa har ibland sett professionella dansare på TV, eller festivalståg med kvinnor i extremt lite kläder, och därför uppfattar de salsan som något sexuellt. De föreställer sig också att den är ojämförbar då kvinnan ska följa mannen. Men Skinner visar på hur kvinnor i Belfast upplever salsadansandet som något frigörande och styrkande. De känner att de får större makt över sina liv, de upplever en (enligt Holland ovan) typ av ”empowerment” genom att dansa salsa (Skinner 2009). Detta kan verka motsägande mot bilden av att en kvinna ska uppträda sexigt på salsagolvet, och bara följa mannens direktiv. Men på grund av de oskrivna regler som finns så är det sexuella oftast bara en roll och stannar på dansgolvet. Enligt Borland så finns det en slags ”safety zone” inom salsadansen (Borland 2009:479). Hon menar att dansen skyddar dansarens personliga utrymme, genom positionen som kräver att det finns en viss distans emellan. Detta gör att kvinnans kroppsuttryck inte blir en sexuell invitation (ibid).

Ett ökat behov för att få leva ut sin sexualitet kan bero på den exotifiering som sker av andra kulturer och folk, då de förväntas leva närmare naturen, sina känslor och sin sexualitet, något som från början förkastades men som senare har blivit önskvärt. Genom en psykoanalytisk bild (enligt Freud) kan man se hur förhållandet ”vi” och ”dom” kan skapas genom förträngning av förbjudna känslor som barn, till exempel aggressivitet och sexualitet. Man

tillskriver sedan andra människor dessa känslor för att distansera sig ifrån dem. Den Andre kan därför sedan bli ett föremål för fantasi och fascination då den blir bärare av det tabubelagda och socialt avvikande (Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn 2002:39). När man dansar kan man sedan iklä sig rollen som den Andre för att få leva ut hens tänkta, föreställda egenskaper. Egentligen handlar det då om ens egna känslor som finns inom en som man inte vill acceptera.

I stil med detta menar MacMains att många känner oro över sin sexualitet idag. De kan då må bra av att projektera sin sexualitet till den latinska Andre, i ett försök att distansera sig ifrån det (McMains 2001:60). Detta kan vara en anledning till att några söker sig till salsadansens värld. ”Western social dancers could embrace the sensuality and sexuality of the Latin dances without owning them as a part of their own culture” (ibid). Borland menar att ikläda sig rollen som sexig latino kan ses som ett sätt att frigöra sig ifrån och göra uppror emot högre sociala makter, som föräldrar, kyrka och samhälle (Borland 2009:485).

Det sexuella i dansen kan alltså i hög grad bara vara en föreställning. Dansarnas höga skor är ett exempel på att man går in i en fantasi, en roll när man dansar. Som en ritual innan de ska dansa så tar salsadansare på sig sina mjukare skor med klackar och tunna band. Mer än hälften av alla kvinnor på de platser jag har observerat har salsaskor när de dansar. Jag tror att det är en del av uppträdandet, det ingår i den föreställning man gör av dansen. Som Holland hävdar så möjliggör det vissa rörelser, (graciösa snurrar) och skapar en mer dramatisk bild av dansaren. Likt salsan så har poledansare också höga skor på sig när de dansar, om än mycket högre! Enligt Holland finns det ingen som skulle gå med dessa skor till vardags, utan de är endast en del av showen (Holland 2010:186). På ett symboliskt plan kan man se hur salsadansaren sedan tar av sig skorna efter dansen, och därmed återgår till sitt normala jag igen.

Salsadans som sommar och semester

Min informant Hannele har en exotisk bild av salsadansen, ”...det får människor i väst att tänka på sommar och resor och semester och sol.” Hon berättar vidare hur hennes utlopp för känslor på dansgolvet har påverkat hennes övriga liv. ”...jag har blivit mer känslös, även utanför dansgolvet. Jag gifte mig ju ganska impulsivt, jag brukade inte göra saker så impulsivt annars. Jag brukade planera bra.”

Det finns flera danser och sportaktiviteter som tilltalar människor i västvärlden på grund av deras *exotism*. Fenomen som magdans, poledancing, hip-hop, tango med mera är aktiviteter

som tilltalar en västerländsk befolkning med intresse för något nytt, spännande, ”autentiskt”(!) Samma fenomen upplevs olika av olika individer på samma plats.

Hence, aspects of latinidad mediated through music culture, are interpreted differently by diverse groupings in local settings. Consequently, salsa dancing does not necessarily mean the same to Cuban people as it does to Swedes, to whom it may represent the conflation of beautiful places, a hot climate and friendly people in an appealing rhythm (Lundström 2009:712).

Bilden av det varma klimatet och trevliga turismen samspelar med rasistiska föreställningar om andra platser (Lundström 2009:715). ”...[I]dentitet måste förstås relationellt. Det är något som oupphörligen skapas genom interaktion med andra och genom upprättandet av gränser i förhållande till dessa andra” (Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn 2002:34). Identitetsskapandet drivs av en önskan om helhet och blir aldrig fullständig, den befinner sig alltid i förändring (ibid). Att definiera sig själv i förhållande till den Andre är ett sätt att förstå vem man själv är. Man iklär någon annan rollen av allt man själv inte är och sen kan man ”spela” den personen när man till exempel uppträder eller dansar för att öka förståelsen av sig själv (Shay, Sellers-Young 2003:31).

Den exotism som råder kring salsadansen – tror jag – är med och ökar dess popularitet. Chen beskriver hur dans var något som han aldrig tidigare hade testat men plötsligt vågade sig på när han hade flyttat till Sverige. Det blev någonting nytt, spännande och eventuellt exotiskt för honom. Många uttrycker en fascination för den person de ”får” vara på salsagolvet, fri och spexig. Det skulle kunna vara en motsats till det förväntade beteendet i samhället, på skolor och arbeten. Att få ta på sig rollen latino – den Andre för några timmar och vara i en fantasi, vara fri, vara annorlunda, vara sexuell kan upplevas styrkande.

Magdans har också blivit starkt utsatt av kommersialisering och exotifiering (Shay, Sellers-Young 2003:31). Detta är en dans som till ännu större grad än salsan har förändrats under sin väg. Egyptiska canadensare säger att de älskar magdans men de hävdar att det är underhållning, inte konst. I väst har man samlat dansinspiration ifrån Nordafrika, Mellanöstern, Centralasien och Östeuropa och marknadsfört den under namnet magdans. Den har också gjorts till en konstart även om människor i ursprungsländerna framhäver att det bara är en underhållningsdans, och i de fall den är offentlig så är det bara prostituerade som dansar så (a.a. 16). Men trots protester så har det utvecklats till en populär dans i västvärlden, på

restauranger och dansskolor (a.a. 17). Det har genom globaliseringen blivit populärt genom människors *exotism* av en avlägsen plats eller fenomen.

Namnet latinska danser inom ballroomdansen kommer enligt McMains ifrån en rasistisk historia där de latinska danserna var annorlunda mot de ”vanliga” danserna, som då var de västerländska. I latinkategorin fick alla möjliga danser från ett varierat ursprung infogas, vilket avslöjar den europeiska etnocentrismen på den tiden (McMains; 2001:56).

Standarddansen representerar en romantisk bild av ett civiliserat västerländskt samhälle medan latinska danserna representerar dess motsats, sexuell, ociviliserad och känslös (a.a. 57). Även klädseln i latinska danser symboliserar hur man förväntar sig att den Andre ska klä sig, män har en tunn tröja/skjorta, öppen till naveln, kvinnor något liknande en baddräkt, ofta i starka färger. Klädseln kommer inte ifrån vad latinos faktiskt har på sig utan ifrån den exotiska bild som västvärlden har av den Andre, speciellt latinos i detta fall (a.a. 60).

McMains hävdar att ballroomdansen har påverkat bilden av latinos som har spridit sig ut även till socialsalsan (a.a. 59).

De shower man kan se på olika kongresser och festivaler speglar detta tydligt då de alltid har speciella uppträdningsskador som är korta, urringade och med volanger eller fjädrar/fransar runt höfterna för att framhäva rumpan och dess rörelser. Det är ingen som har något liknande av de som dansar socialsalsa. Men ändå vill de som uppträder se ut så. Shay och Sellers-Young menar att exotifieringen av någonting är någons fantasi, föreställning och drömbild av något som driver människor att utföra en viss aktivitet för att själv testa på detta fantastiska tillstånd (Shay, Sellers-Young 2003:18). Som Hannele uttrycker sig; ”Frihet att leva ut känslor och en känsla av sommar är det bästa med att dansa salsa. Man är fri och glad.” Borland hävdar att salsadansen kan ge en illusion av en romans, där illusionen är målet i sig självt (Borland 2009:479). Målet för några som dansar salsa kan alltså vara att gå in i en ”bättre” föreställningsvärld, att till exempel bli mer latino, mer exotisk, sexuell, och ociviliserad, (läs: vild, fri). Salsavärlden blir en liten värld i den stora världen där det finns en kontrast till människors vanliga liv. Där man får vara någon annan ett tag och leva ut motsatsen av sig själv.

4. Gemenskap i en värld med öppna gränser

Människans behov i en allt mer mobil och fragmenterad värld

Förr var jorden eller marken huvudlänken till vad som uppfattades som territorium, det var det man krigade om och ville ha makt över (Appadurai 1996:161). Idag ser värden annorlunda ut och identitetsmarkörerna i människans liv har förändrats.

Where soil and place were once the key to the linkage of territorial affiliation with state monopoly of the means of violence, key identities and identifications now only partially revolve around the realities and images of place (Appadurai 1996:161).

Patriotism och identifikation är inte längre lika viktigt som det var förr. Enligt postkolonialismen så är världen idag "postnational" på grund av att nya rörelser och sociala former uppstår i en globaliserad värld (Appadurai 1996:158). Texten "Plikten framför allt" på den gamla en-kronan är inte längre aktuell då dagens människa inte sätter plikten och nationen framför allt. "För Sverige – I tiden" på den nyare kronan är ett bättre valspråk för vår tid (URL8). Detta speglar tydligt den förändring av identitetsskapande som Sverige har genomgått på inte så många år. Nationsidentiteter är för många inte längre lika viktiga som andra identiteter. Viktigare har blivit vem du är i ett globaliserat samhälle.

På salsagolvet i Malmö är det svårt att finna några latinos. Jag sitter i hörnet av det pampiga rummet med kristallkronor, gömmer mig, tittar och lyssnar men uppfattar bara tre personer som verkar förstå sig på spanska. En av dem är en man som kan texterna, och som leende sjunger med samtidigt som han dansar. De andra två hör jag prata spanska med varandra när de går förbi mig. Det är omöjligt att säga varifrån alla människor kommer bara genom att titta och lyssna på dem, men det är ingen överdrift att hävda att många fler än hälften som dansar salsa i Sverige kommer ifrån blandade nationaliteter. Dans är enligt Sydney Hutchinson ett väldigt viktigt medel som immigranter använder för att förhandla om sina transnationella identiteter (Hutchinson 2009:386). Till exempel kan en ganska lokal dans som är förknippad med en viss kultur ha en enande effekt och hjälpa till att bygga kontakter och skapa grupptillhörighetskänslor i en transnationell miljö (Hutchinson 2009:386). På universitetet i Illinois möts människor ifrån en massa olika kontinenter och länder och genom dansen så välkomnar man människors olikheter (Bosse 2007). I New York finner ensamma människor gemenskap genom dansen (URL10).

Min informant Aya ifrån Marocko försöker mata sin lilla son, några månader gammal, samtidigt som vi har vårt gruppsamtal. Hon utstrålar värme och intresse och beskriver sin glädje över att få dansa salsa. Hon blev introducerad till salsan av sin man efter att hon hade flyttat till Sverige. Alla mina informanter (som är i ett förhållande) lever i ett transkulturellt förhållande. Detta är ett område där vi har mycket gemensamt. Gruppsamtalet började med en diskussion om hur det var att gifta sig i ett annat land och hur man förstår varandra i ett förhållande där man pratar två språk.

Människor har enligt Kapchan ett starkt behov av att känna tillhörighet till någonting. Många som dansar salsa är *nomader*, människor som har emigrerat eller flyttar ofta (Kapchan 2006:365). Alla mina informanter passar bra in på beskrivningen av nomaden då alla utom en har nomadiska anlag, inklusive mig själv. Hannele ifrån Tyskland flyttade till norra Sverige för att studera, hon gjorde utbytesstudier i Frankrike men testade sina första salsasteg under en period då hon bodde i Madrid. Även Eva, född i en liten by i Sverige har flyttat mycket. Hon har sina bästa dansminnen ifrån en period då hon bodde i Australien. Hon berättar också hur hon lärde sig olika typer av stretch och snurrtekniker under terminen som utbytesstudent i Hongkong. Inte oväntat så bor hon just nu i Trondheim i Norge. Håkan, min andra svenska informant är omgift med Aya ifrån Marocko. Han bor kvar där han växte upp men tillhör ändå gruppen med transkulturella förhållanden.

Människor som dansar salsa är väldigt olika, från olika etniciteter, blandade åldrar, olika samhällsklasser och yrken med mera. Men de har någonting gemensamt. Kärleken till dans, musik och rörelse som ett universella språk. Rörelser efter ett visst mönster som går att förstå trots olika kulturella bakgrunder och trots att man inte talar samma språk. "...[D]ance cannot exist outside socially constructed conventions of movement. Dance movement is always created within a schema of aesthetics and agreed codes of gender expression" (Neveu Kringelbach, Skinner 2012:11-12). Dans är ett kommunikativt medium utan ord, som lätt går att förstå av heterogena grupper (Theodossopoulos 2012:122). Det är rörelse till rytmen av ett språk utan ord (URL 9). Enligt Royce Peterson består även musik och dans av en typ av grammatik, en form av struktur som tydligt går att formulera genom rörelse (Royce Peterson 2004:64). På denna lättidentifierade grund kan kommunikation pågå mellan människor som annars kanske hade haft svårt att förstå varandra, då de eventuellt inte talar samma språk. Hon hävdar vidare att dans till och med säger mer än ord gör då den inte är bunden till språkets restriktioner. Eventuellt skulle det vara svårare att ljuga (Royce Peterson 2002:160). Alltså

kan salsadans bli ett slags klarspråk som kan underlätta vid multikulturella sammanhang och miljöer.

Min informant Chen flyttade från Singapore till Göteborg för att studera och trivdes så bra att han stannade och började jobba efter studierna. Chen tycker att salsadans är något socialt. När jag frågade varför han dansar salsa svarade han; ” Jag går ut och dansar för att jag vill träffa folk, prata med folk.” Han verkar ha ett aldrig sinande behov av att få nya kontakter. Han berättar vidare att han tycker att svenskar generellt är svåra att få kontakt med, men missar inte ett tillfälle att prata med någon, på bussen eller på salsan ifall han får intresse för någon. Att dansa salsa blir alltså för honom en del i att hitta gemenskap med andra människor.

Avsaknad av en ”riktig historia” och nationstillhörighetskänsla ger en längtan efter en identitet på något annat håll. Enligt Erik Martin Usner kan en del immigranter lära sig om ”sitt” ursprungsfolk i historieböckerna, som ett förtryckt folk som sedan fick frihet och lika rättigheter. Sanningen ligger långt ifrån detta vilket kan skapa ett behov hos dessa immigranter att söka mer av sin egen kultur istället för att integreras i den större kultur där de bor (Usner 2001:96). Människor som inte passar in i samhället där de bor söker troligtvis sina rötter mer eller letar efter annat som ger den tillhörighetskänsla som nationen misslyckas med att ge. Dans av olika slag kan vara sammanhållande och en arena för gemenskap.

Utöver att salsadansare delar passionen för musiken och dansen, så har salsamiljön kommit att bli en öppen miljö. Som Kapchan beskriver det, en miljö mitt emellan privat och offentlig sfär som gör att heterogena grupper lättare får kontakt med varandra (Kapchan 2006:361). Jag tror också att det faktum att alla är ”ensamma” på dansgolvet (man kan inte ha sin bästis bredvid sig när man dansar) påverkar lättheten till att lära känna nya människor. Samt det faktum att de allra flesta byter danspartner varje eller varannan låt. Enligt Håkan på grund av; ”...det, att vare sig så att säga vilja låta påskina just att det skulle finns något annat intresse [än dans], så att säga. För det är väl det som kan va, som kan vara knepigare. [...] Medan om man är singel finns det möjligen en rädsla att nån skulle vara intresserad om man själv inte är det, och tvärt om kanske.” Därför byter man danspartner ofta, och därför – tror jag – lär man känna många olika människor på dansgolvet snabbt.

5. Slutsatser och diskussion

Dansa i takt med den globala kulturen

Jag har gett mig på ett försök att beskriva salsan som ett salsascape. Ett komplext landskap i en global värld där många olika faktorer spelar in samtidigt. Detta går inte att förklara ur alla aspekter i denna uppsats då det finns begränsat med utrymme. Men jag har försökt att ta upp några viktiga aspekter som jag har tyckt mig se utifrån samtalen med mina informanter.

Salsadansen kan ses som ett globalt fenomen då det likt andra fenomen som bland annat hip-hop, magdans och poledans har spridits över hela världen och fortsätter att praktiseras av olika grupper människor trots ursprung och ålder. Bland ifrån flera nationaliteter, bland andra: Japan, Storbritannien och Senegal sjunger på spanska och dansar salsa med glädje. Detta är intressant! Världens gränser har suddats ut. Salsan finns nu utspridd över hela jorden.

Salsascapet är komplext och rörligt och förändras på olika sätt hela tiden. Människor i maktpositioner påverkar (och har påverkats) hur salsans formas. Allt ifrån den amerikanska staten, musikproducenter, professionella latinska dansare till föreställningen om latinon, media, lokala salsalärare och dansande individer påverkar både hur salsan ser ut idag och hur den kommer att se ut och uppfattas i morgon.

En Illusion med mening

Salsan kan ses som en del av en identitetsprocess i ett modernt samhälle. Vi kan tydligt se att det finns något i salsadansen som är attraktivt för den moderna människan. Salsan erbjuder olika verktyg för att hantera modernitetens baksidor. Den moderna människan som kännetecknas av egenskaper som ensamhet, meningslöshet och är i stort behov av att hitta sin identitet i samhället kan få utlopp för dessa effekter genom att dansa. Ökad individualism i världen kan leda till att människor söker sig till olika frigörande uttrycksformer. Vi har genom olika exempel sett hur salsagolvet kan bli en plats där bland annat identitet skapas och där empowerment föds.

Mina informanter uttrycker olika anledningar till varför de drogs till salsan och varför de fortfarande uppskattar den. De kommer ifrån olika länder och jag mötte dem i dansen och glädjen innan dessa nomader fortsatte sin vandring vidare i världen. Salsadansen är multifunktionell, inte bara att den upplevs och uttrycks olika av olika individer utan att den har många olika, medvetna och omedvetna funktioner i dansarnas liv. Detta på grund av att dans alltid är något personligt som tolkas olika vid varje tillfälle och betyder olika saker för de

som utför den. Appadurai hävdar att föreställningsvärldarna i världen har ökat: "...[T]he imagination has become an organized field of social practices [...] and a form of negotiation between sites of agency (individuals) and globally defined fields of possibility" (Appadurai 1996:31). Föreställningen omfattar alla de olika personerna jag har studerat. Hannele som arbetar hårt och vill leva ut sina känslor i ett förväntat fritt salsaland som hon förknippar med sommar och semester. Mercedes förväntningar om att leva ut sin etnicitet och identitet, även att hon nu bor i ett nytt land. Det inkluderar Eva som upplever salsagolvet som en plats där hon kan leva ut sin kvinnlighet, och vara stolt över den. Salsan uppfattas olika på grund av många faktorer, bland annat människors bakgrund och etnicitet. En latino kan bland annat uppleva salsa som stereotyp, en alltför bred term sprungen ur en rasistisk historia som inte inkluderar alla. Annars kan de också uppleva dansen med nostalgi, en föreställd gemenskap med likasinnade, en längtan till sitt ursprungsland.

Bilden av salsadans som en romantisk illusion, där illusionen är målet i sig visar på något centralt i dansen. Salsan kan vara en illusion för en latinsk identitet, det kan också vara en illusion för en exotisk individ som man gärna vill vara. Det handlar om en föreställning om den Andre som man antingen identifierar sig med eller gärna iklär sig. Salsan kan bli ett sätt att få testa eller "spela" denna föreställning. Den leder också till ett frigörande, speciellt för kvinnor, som också är symbolisk på något plan. Det innefattar känslan av att ha kontroll över sig själv, sin sexualitet och sin kropp. Dansen har således (o)medvetna mål utanför själva dansandet. Det är stora samhälleliga och individuella problem och svårigheter som hjälps av att dansa, av rörelsen eller illusionen. Det handlar om att romantisera, längta bort eller hem, känna sig fri samtidigt som man har något att hålla fast vid, man faller inte i ett ögreppbart frihetsland där det finns för många val.

En plats för nomader och udda

I ett postmodernt och postnationellt samhälle som kännetecknas av öppnare gränser, mobilitet och fragmentering så kan vi se hur salsan kan bli ett medel för att finna gemenskap, en tillhörighet och ett sammanhang. Liksom jag och mina salsainformanter fann varandra trots olika etniciteter, åldrar och ideologier. Trots att jag från början hade svårt att hitta gemensamma nämnare mellan salsadansarna i min studie så kunde jag tillslut se att vi alla förenades i vår egenskap av att vara nomader med intresse för det transkulturella. Allt fler människor lever idag med blandade identiteter, på grund av olika etniskt ursprung, på grund av olika typer av flytt. Fler människor blir nomader och finner sitt hem och sin identitet i ett fenomen istället för i ett land eller en nation. Salman Rushdie beskriver detta otroligt bra; "

“...alla korsar vi gränser, därför är vi alla migranter” (Rushdie 2009). Många i vår värld upplever; “...krossade minnen, avskalade personligheter, avklippta modersmål, kränkta integriteter, oöversättliga vitsar, slocknande framtider, tillspillogivna kärlekar, den glömda betydelsen av tomma bombastiska ord, land, samhörighet, hem” (Rushdie 2009). Salsavärlden kan bli ett hem för människor som är nomader, de som hör hemma överallt och ingenstans, de kan finna trygghet i sitt dansutövande. Människor i behov av gemenskap av *olika* anledningar kan komma att leda dem till salsadansen. Detta kan vara en förklaring till att en så stor variation av människor söker sig till salsadans. På grund av sin öppna och enkla struktur kan dansen ge gemenskap för ensamma människor och transkulturella, ett klarspråk i ett multikulturellt sammanhang. Ett tredje utrymme med plats för något mer än i det vanliga samhället. En plats för olikheter och udda människor.

Mina sista ord...

Det hade varit intressant att studera salsascapet vidare. Det finns många sidor i detta landskap som inte har fått en tillräckligt utförlig beskrivning. Finns det fler djupare grunder till varför salsa har blivit så globalt omtyckt? Det är svårt att dra generella slutsatser av salsadans på grund av att de som väljer att dansa är en väldigt heterogen grupp. Detta är något bra som sätter större press på den som studerar det. Kontexten kring varför varje individ väljer att börja dansa salsa kan se väldigt olika ut, men det speglar större kulturella strömningar som rör sig över världen. Min uppsats kan vara en liten del i att förstå hur dessa kan påverka individer. Vidare skulle det vara intressant att se dessa strömningar ur fler perspektiv för att förstå fler fenomen och även individers handlande i vår värld.

Jag kan inte låta bli att fundera över hur dessa mänskliga behov jag har beskrivit uttrycks på andra sätt av andra människor. En bekant på polisskolan i Köpenhamn hörde att kriminalitet kan minska vid utförandet av fysisk aktivitet. Kriminalitet skulle i så fall kunna ses som ett annat verktyg som några använder för att exempelvis få utlopp för sina känslor eller för att frigöra sig som individ. Alternativen att hantera modernitetens baksidor är nog väldigt många fler. Media slutar heller aldrig med att visa upp Sverige som *de ensamma människornas land*. De gamla är ensamma på hemmen, studenterna är ensamma med sina studier, även många invandrare uttrycker en brist på vänner och kontakter, de känner sig ensamma. I en sådan värld, där människor inte vet hur de ska råda bot på sin ensamhet eller hur de ska få utlopp för sin personlighet och sina drömmar, så tror jag att salsa, åtminstone för några, kan vara ett riktigt bra alternativ.

Litteraturförteckning

- Aparicio, Frances. Cháves-Silvermans, Susana 1997. *Tropicalizations: Transcultural Representations of Latinidad*. Hanover, NH: University Press of New England (koncept: tropicalization i 1997:8 citerat av Hutchingson 2009)
- Appadurai, Arjun. 1990. Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory Culture Society* Sage, Nottingham Trent University
- Appadurai, Arjun. 1996. *Modernity at Large: Cultural Dimentions of Globalization*. University of Minnesota Press
- Birckhead, Jim. 2004. And I Can't Feel at Home in This World Anymore: Fieldwork in Two settings. I: Hume, Lynne & Mulcock, Jane (red) *Anthropologists in the Field. Cases in Participant Observation*. New York: Columbia University press
- Borland, Katherine. 2009. Embracing Difference: Salsa Fever in New Jersey *The Journal of American Folklore* Vol.122, No.486, (Latin American Dance in Transnational Contexts)
- Bosse, Joanna. 2008. Salsa Dance and the Transformation of Style: An Ethnographic Study of Movement and Meaning in a Cross-Cultural Context. *Dance Research Journal*, Vol. 40, No. 1
- Buckland, Theresa. 1999. All dances are ethnic, but some are more Ethnic than Others: some observation on dance studies and Anthropology. *Dance Research: The Journal of the Society for Dance Research* Vol. 17, No. 1 Edinburgh University Press
- Davies, Charlotte Aull. 2008. *Reflexive Ethnography: A Guide to Researching Selves and Others*. NY: Routledge. London
- Emerson M Robert, Fretz I Rachel, Shaw L Linda. 2011. *Writing ethnographic fieldnotes*, second edition Chicago
- Eriksson Chatarina. Eriksson Baaz, Maria. Thörn, Håkan (red). 2002. *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* Bokförlaget Nya Doxa, Falun
- Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn. 2002. Inledning. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och 'det mångkulturella samhället.' En introduction till postcolonial teori. I: Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn (red). 2002 *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* Bokförlaget Nya Doxa, Falun
- Forsy, Martin. 2004. 'He's Not a Spy; He's One of Us': Ethnographic Positioning in a Middle-Class Setting. I: Hume, Lynne. Mulcock, Jane (red). 2004. *Anthropologists in the Field. Cases in Participant Observation*. New York: Columbia University press
- Gupta, A. Ferguson, J 1996. Discipline and Practice: 'The Field' as site, method and location in anthropology. I: *Anthropological Locations: Boundaries and Grounds of a Field Science*,

- Hall, Stuart. 2002. Kulturell identitet och diaspora. I: Eriksson, Eriksson Baaz, Thörn (red). 2002. *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* Bokförlaget Nya Doxa, Falun
- Hernandez, Deborah Pacini. 1998. Dancing with the enemy: Cuban Popular Music, Race, Authenticity, and the World-Music Landscape. *Latin American Perspectives*, Vol. 25, No. 3, Sage Publications
- Holland, Samantha. 2010. *Pole dancing, empowerment and embodiment*. Palgrave macmillan, Basingstoke, Leeds Metropolitan University, UK
- Hume, Lynne. Mulcock, Jane (red). 2004. *Anthropologists in the Field. Cases in Participant Observation*. New York: Columbia University press
- Hutchinson, Sydney. 2009. Introduction. *The Journal of American Folklore* vol.122 No.486.
- Kaeppler, Adrienne L. 2000. Dance Ethnology and the Anthropology of Dance. *Dance Research Journal*, Vol. 32, No. 1 Congress on Research in Dance
- Kapchan, Deborah. 2006. Talking Trash: Performing Home and Anti-Home in Austin's Salsa Culture. *American Ethnologist* vol.33, No.3. Wiley
- Kubo, Angela Erica. 2014. Latin bars offer a change of tempo in Tokyo. *The Japan Times* 2014.01.14 <http://www.japantimes.co.jp/life/2014/01/14/food/latin-bars-offer-a-change-of-tempo-in-tokyo/#.VToXbNLtmko> hämtat 24/4 2015
- Kurkiala Mikael. 2005. *I varje trumslag jordens puls. Om vår tids rädsla för skillnader* Ordfront förlag. Falun Tryck Scandbook
- Lundström, Catrin. 2009. 'People take it for granted that you know how to dance Salsa and Marengé': Transnational diasporas, visual discourses and racialized knowledge in Sweden's contemporary Latin music boom. *Social identities*. Vol. 15 Issue 5,
- Lüdtke, Karen. 2012. 'We've Got This Rhythm in Our Blood': Dancing Identities in Southern Italy. I: Neveu Kringelbach, Helène. Skinner, Jonathan (red). 2012 (2014) *Dancing Cultures. Globalization, Tourism and Identity in the Anthropology of Dance*. Dance and Performance Studies Volume.4. Berghahn Books, Oxford
- Malinowski, Bronislaw 1922. (1972). *Argonauts of Western Pacific*. London: Routledge & Kegan Paul
- Manuel, Peter. 1987. Marxism, Nationalism and Popular Music in Revolutionary Cuba. *Popular Music*, Vol. 6, No. 2, Latin America Cambridge University
- Marcus, George E. 1995. Ethnography in/of the world system: The Emergence of Multi-sited Ethnography. Annual Reviews. Rice University, Houston, Texas
- Mark, Monica. 2012. Salsa lives on in Benin though the Cubans have gone. Salsa bars are legacy of dalliance with Marxism, Havana-style, but the dance music is rooted in the west

African country *The Guardian* 2012.11.05

<http://www.theguardian.com/world/2012/nov/05/salsa-music-boom-benin-african-roots>
hämtat 24.4.2015

McMains, Juliet. 2001. Brownface: Representation of Latin-Ness in Dancesport. *Dance Research Journal*, Vol. 33, No. 2, Social and Popular Dance. Congress on Research in Dance.

Miller, Daniel (red). 2009. *Anthropology and the individual. A material culture perspective*. Berg. Oxford.

Nájera-Ramírez, Olga. 2012. Ballet Folklórico Mexicano: Choreographing National Identity in a Transnational Context. I: Neveu Kringelbach, Heléne. Skinner, Jonathan (red). 2012 (2014) *Dancing Cultures. Globalization, Tourism and Identity in the Anthropology of Dance*. Dance and Performance Studies Volume.4. Berghahn Books, Oxford

Neveu Kringelbach, Heléne. Skinner, Jonathan (red). 2012 (2014) *Dancing Cultures. Globalization, Tourism and Identity in the Anthropology of Dance*. Dance and Performance Studies Volume.4. Berghahn Books, Oxford

Neveu Kringelbach, Heléne. Skinner, Jonathan. 2012. Introduction. The Movement of Dancing Cultures. I: Neveu Kringelbach, Heléne. Skinner, Jonathan (red). 2012 (2014) *Dancing Cultures. Globalization, Tourism and Identity in the Anthropology of Dance*. Dance and Performance Studies Volume.4. Berghahn Books, Oxford

Osumare, Halifu. 2002. Global Breakdancing and the Intercultural Body. *Dance Research Journal*, Vol.34, No.2. Congress on Research in Dance

Quintero-Rivera Ángel. Leddy George. 2011. Cultural Struggles for Hegemony: Salsa, Migration, and Globalization. *Latin American Perspectives*, Vol. 38, No. 2, Sage Publications, Inc.

Quintero Rivera, Ángel G. 2007. Migration, Ethnicity, and Interactions between the United States and Hispanic Caribbean Popular Culture *Latin American Perspectives*, Översättning: Ortega, Breña Mariana. Vol. 34, No.1. Sage Publications

Román-Velázquez, Patria. 1999. The Embodiment of Salsa: Musicians, Instruments and the Performance of a Latin Style and Identity. *Popular Music*, Vol. 18, No. 1: Cambridge University Press

Royce Peterson, Anya. 1977 (2002). *The Anthropology of dance*. Dance Books Ltd, Hampshire

Royce Peterson, Anya. 2004. *Anthropology of the performing arts. Artistry, Virtuosity, Interpretation in a Cross-Cultural Perspective* AltaMira Press, United States of America

Rushdie, Salman. 2009. Satansverserna 20 år. I *Mana*, <http://uppmana.nu/baknummer/122-mana-2008-6/5881-satansverserna-20-publicerat-9-jan-2009>, från *Satansverserna*. 1989:14. och ifrån: *Imaginary Homelands*.1992 New York Piguin Books

Scolieri, Paul. 2008. Introduction: Global/Mobile: Re-orienting Dance and Migration Studies. *Dance Research Journal*. Vol.40. no.2.

Shay, Anthony. Sellers Young, Barbara. 2003. Belly Dance: Orientalism: Exoticism: Self-Exoticism. *Dance Research Journal*. Vol.35, No.1. Congress on Research in Dance

Skinner, Jonathan. 2008. Women Dancing Back- and Forth: Resistance and Self-Regulation in Belfast Salsa. *Dance Research Journal*, Vol. 40, No. 1 Congress on Research in Dance

Skinner Jonathan. 2009. A natural turn to the anthropology of dance. I: Strang, Veronica. 2009. *What anthropologist do*, Berg, Great Britain

Sommers, Laurie Kay. 1991. Inventing Latinismo: The Creation of "Hispanic" Panethnicity in the United States. *The Journal of American Folklore*. Vol. 104, No. 411

Strang, Veronica (red). 2009. *What anthropologist do*. Berg, Great Britain

Theodossopoulos, Dimitrios. 2012. Dance, Visibility and Representational Self-awareness in an Emberá Community in Panama. I: Neveu Kringelbach, Helène. Skinner, Jonathan (red). 2012 (2014) *Dancing Cultures. Globalization, Tourism and Identity in the Anthropology of Dance*. Dance and Performance Studies Volume.4. Berghahn Books, Oxford

Usner, Erik Martin. 2001. Dancing in the Past, Living in the Present: Nostalgia and Race in Southern California Neo-Swing Dance Culture. *Dance Research Journal*, Vol. 33, No. 2, Social and Popular Dance.

URL/Internet

URL (1) Africando Tour History 2014 http://www.bandsintown.com/Africando/past_events (24.4.2015)

URL (2) Ethnologue <http://www.ethnologue.com/country/MX> (30/4 2015)
<http://www.ethnologue.com/country/PA> (30.4.2015)

URL (3) Salsafestival <http://www.copenhagensalsafestival.dk/en/> (4/5 2015)

URL (4) Salsakongress <http://www.salsakongressscandinavia.com/> (4/5 2015)

URL (5) HotSalsaWeekend <http://www.hotsalsaweekend.com/> (4/5 2015)

URL (6) Salsabrava.dk <http://www.salsabrava.dk/en/welcome> (5/5 2015)

URL (7) Wikipedia.org http://sv.wikipedia.org/wiki/Salsa_%28dans%29 (8/5 2015)

URL (8) kungahuset.se <http://www.kungahuset.se/monarkinhovstaterna/monarkinisverige/svenskaregtersvalsprak.4.7c4768101a4e8883780001192.html> (8/5 2015)

URL (9) *Salsa Eh!* Documentary –FinalVersion. 2014. 26.40min YouTube.com (sedd. 23/4 2015)

URL (10) *El Espiritu de la Salsa* (censurado). 2010. 47.03min Youtube.com (sedd. 23/4 2015)

URL (11) *Historia de la Salsa* wmv. 2011 https://www.youtube.com/watch?v=p3_I5cv9r-0 (sedd. 23/4 2015)

URL (12) *History of Salsa dancing*. 2008. part.1. Afro-Caribbean origins part .2. The rise of Mambo part .3. From Mambo to Salsa. <https://www.youtube.com/watch?v=i3HWUJI7Bag> (sedd. 24/4 2015)